

November 2024

KONTAKT STYRELSE

Förbundsstyrelseordförande
Solveig Larsson, 070-605 62 74
solveig.larsson@jagarnasriksforbund.se

Vice ordförande
Sven-Olof Sandberg, 070-954 28 90
svenolof.sandberg@jagarnasriksforbund.se

Ledamöter
Arne Nilsson, 073-046 32 48
arne.nilsson@jagarnasriksforbund.se

Ulf Lindström, 070-519 91 12
ulf.lindstrom@jagarnasriksforbund.se

Silvana Lindgren Majander
076-72 44 158
silvana.lindgren@jagarnasriksforbund.se

Jörgen Söderlund, 070-39 81 780
jorgen.soderlund@jagarnasriksforbund.se

Suzane Christoferson, 073-33 52 515
suzane.christoferson@jagarnasriksforbund.se

Enock Skogman, 070-318 49 12
enock.skogman@jagarnasriksforbund.se

Martin Lundgren, 072-583 02 13
martin.lundgren@jagarnasriksforbund.se

HEJ ALLA,

I veckan har JRF lämnat synpunkter på regeringens förslag till rapport om hur [Århuskonventionen](#) genomförs i Sverige. Rapporten består i att svara på ett antal frågor som blivit till 60 sidor text. Frågorna handlar om hur allmänhet (enskilda individer och de organisationer som representerar dem) har rätt att få tillgång till information om och att delta i beslutsprocesser rörande miljöfrågor.

Det gäller även rätten att få sin sak prövad om dessa rättigheter inte respekteras. Jakt och viltvård berörs på några ställen med viltvårdsfonden, viltdata och viltförvaltningsdelegationerna. Rätten att överklaga t.ex. licensjakt och skyddsjakt på stora rovdjur tas upp, och vi lämnar en särskilt kritisk syn på överklagande som JRF anser är exempel på överimplementering, eftersom domstolarna utvidgat rättspraxis. Här behöver riksdagen fatta beslut och lagar stiftas, som bättre gör en avvägning om hur och vilka som ska ha rätt att överklaga. Läs JRF:s svar som bilaga 1 (Sid 4-5) längre ned i detta veckobrev.

Polisen har bett om synpunkter på en ny version om besiktning av skjutbanor. Vi har många inom JRF som är berörda och har kunskap – kom gärna med synpunkter så att JRF:s svar får med allas kunskap. Vi har lagt med remissen som bilaga 2 (Sid 6-47) i slutet av veckobrevet.

Skogsstyrelsens årliga omvärldsanalys, se bilaga 3 (Sid 48-70) nedan, lyfter trender som berör oss alla. Då merparten av vårt vilt hör hemma i skogen, ger den ett intressant bidrag även till våra avvägningar i viltvården och hur vi kan utveckla jakten.

Vid ett slutseminarium om skandinaviskt samarbete i viltförvaltning, med särskilt fokus på "Wildlife crime" som skett i samarbete mellan Sverige, Norge och Finland informerades vi om genomfört arbete. Länsstyrelsen i Värmland har särskilt varit engagerad, som en fortsättning på projektet "Grensevilt". Ökat och fortsatt samarbete mellan länderna i förvaltning av stora rovdjur är en del. Utöver detta finns det överenskommelser om samverkan för varg och järv och under 2025 kommer även en överenskommelse om björnförvaltning tas fram. EU tillåter att stora rovdjur "samförvaltas" och att varg kan vandra in från öster är en förutsättning för att EU ska godkänna svensk vargförvaltning. Krav finns även om införsel av gener för övriga stora rovdjur, och samarbete mellan länderna ger stöd i detta.

När det gäller "Wildlife crime" lyftes behov av ökat och mer effektivt samarbete mellan myndigheter, både inom och mellan länderna. Byråkrati är besvärlig både med nationella "myndighetsstuprör" och kompliceras ytterligare med att länderna har olika lagar. Ett exempel är norsk polis inte bär vapen generellt, medan svensk polis bär vapen och därför inte kan komma in i Norge. En forskare från försvarshögskolan i Sverige lyfte att "Wildlife crime" var mycket betydande internationellt, även i Skandinavien, och ansåg att med tanke på hur allvarligt lagstiftaren ser på jaktbrott (4 års fängelse) borde mycket mer göras.

Slutligen framkom att det främst handlade om ekonomisk vinning och stora belopp för exempelvis rovfågelägg som eftertraktas av samlare i Mellanöstern. Kopplingen till stora rovdjur var obefintlig. Återkomsten och tillväxten av rovdjuren är en framgångssaga för bevarandearbete, och för mig ett starkt argument för att samhället INTE ska belasta rättsväsendet med tid och kraft på stora rovdjur.

Vid ett annat föredrag i veckan om järv, framkom att järven nu har framgångsrikt återtagit hela det utbredningsområde som den hade i början av 1800-talet, dvs ner till Mälaren och att Sverige underskattar järvpopulationen. Järven har också internationellt sett mycket hög reproduktion (gott om mat) och mycket låg dödlighet (få revirstrider) i Mellansverige. I norra Sverige är dödligheten mycket högre (unga järvar dödas av andra järvar) och vandring över till Norge leder till avlivning, eftersom järv är en stor predator på får i norska fjällen sommardag.

Svensk järvförvaltning i norr orsakar uppenbarligen samhällskostnader i Norge och sedan början av 1990-talet har Norge skjutit över 2000 järvar (Sverige totalt 250 st.).

Forskarna hade noterat att järv även tar älgkalv, upp till 3 st i maj/juni i Mellansverige. I norra Sverige är järvens stora förmåga att "gömma mat" trolig orsak till att den klarar av vintern på fjället då i stort sett alla bytesdjur lämnat området.

Med tillönskan om en fin första advent / Solveig Larsson

KONTAKTLISTA KANSLI

Stabschef

Johan Åman

08-550 893 57

joan.aman@jagarnasriksforbund.se

Administratör

Christopher Derwinger

08-550 107 82

christopher.derwinger@jagarnasriksforbund.se

Ekonomi

Fakturaadress:

inbox.lev.990764@arkivplats.se

E-post Fakturafrågor och ekonomifrågor:

ekonomi@jagarnasriksforbund.se

Generalsekreterare

Anders Lindström

08-550 200 56

anders.lindstrom@jagarnasriksforbund.se

Riksviltvårdskonsulent

Jens Gustafsson

08-550 109 05

jens.gustafsson@jagarnasriksforbund.se

Riksviltvårdskonsulent

Mikael Hultnäs

08-550 107 79

mikael.hultnas@jagarnasriksforbund.se

Skyttekoordinator

Oskar Fredrik Jonsson

08-550 336 59

oskar.fredrik.jonsson@jagarnasriksforbund.se

Utbildningskoordinator - Samordnare

Jägarexamen och provledare

Jimmy Láás

08-550 107 92

jimmy.laas@jagarnasriksforbund.se

Utbildningskoordinator

Emma Olsson

08-550 198 98

emma.olsson@jagarnasriksforbund.se

Verksamhetsutvecklare

Per Wanström

08-550 107 10

per.wanstrom@jagarnasriksforbund.se

Marknads- och kommunikationschef

Anders Dalenius

08-550 107 84

anders.dalenius@jagarnasriksforbund.se

Marknadskoordinator

Simon Pudas

08-550 107 16

simon.pudas@jagarnasriksforbund.se

JAKT & JÄGARE

Saltsjögatan 15

151 71 Södertälje

08-550 193 80

redaktionen@jaktojagare.se

Chefredaktör och ansvarig utgivare

Anna Förster

08-550 107 80

anna.forster@jaktojagare.se

Redaktionssekreterare

Mari Edman

08-550 107 83

mari.edman@jaktojagare.se

Webbredaktör/reporter

Pelle Strindberg Jutehammar

08-550 290 00

pelle.strindberg@jaktojagare.se

Annonsansvarig

Jonas Holmqvist

070-062 31 55

jonas.holmqvist@rabaldermedia.se

Veckobrevet skickas ut till valda vid förbundsstämman, distriktsordförande och medarbetare. Veckobrevet publiceras även under "Mina Sidor" på JRF:s hemsida. Informationen i brevet får gärna vidareredistribueras.

Datum: 2024-11-28

D.nr: 027-24

Kopia

bastian.ljunggren@regeringskansliet.se

Till

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar Rapport om hur Sverige genomför Århuskonventionen

Jägarnas Riksförbund (JRF) har tagit del av rapporten om hur Sverige genomför Århuskonventionen och avlägger följande remissvar.

3.c.

I rapporten anges det att Naturvårdsverket delar ut bidrag från viltvårdsfonden till olika organisationer, bland annat till jägarorganisationer. JRF vill poängtera att det inte är att betrakta som ett bidrag i konventionell bemärkelse då de bidrag som i övrigt jämförs med i rapporten är sådana som sker ur statliga medel. Viltvårdsfonden består av medel som jägarna tillför när de löser statligt jaktkort, vilket är ett tvång att göra för att få tillstånd att jaga i Sverige. JRF vill särskilt poängtera att jägarkåren, genom viltvårdsfonden, bidrar särskilt till miljöarbetet då dessa pengar även används till viltforskning. JRF anser inte att ordet "bidrag" ska användas i det här sammanhanget utan ersättas av ordet "medel" som tydligare visar att det inte rör sig om ett allmänt statligt bidrag.

5.c.

Rapporten hänvisar till Viltdata som ett av de digitala system som skapar en miljöövervakning i Sverige. JRF ser vissa problem med viltdata. Viltdata drivs av en privat aktör, Svenska Jägareförbundet, och står därmed till stor del bortom statens kontroll. Vidare är viltdata relativt okänt hos allmänheten och den statistiken som finns där är inte öppen för oberoende granskning vilket skapar en osäkerhet kring relevansen. JRF anser att all data som finns tillgänglig i viltdata ska göras tillgänglig för allmänheten och att en riktad informationsinsats om detta behöver göras. För att statistiken ska bli relevant anser inte JRF att den ska tillgängliggöras på nivån "krets" då denna nivå är stadgebunden hos Svenska Jägareförbundet och därmed inte är möjlig att utröna vilken geografisk yta det handlar om. De nivåer som statistik ska vara tillgänglig på bör vara Nationellt, Län och Kommun.

20.

Viltförvaltningsdelegationerna är problematiska utifrån ett samhälleligt perspektiv. Det är väldigt få personer som åläggs att representera ett stort antal människor. Till exempel ska alla länets jägare representeras av en representant vilket skapar en osäkerhet i demokratin. Det finns få möjligheter för en engagerad medborgare att delta i och påverka arbetet. Dessutom hanteras viltförvaltningsdelegationerna olika i olika län där vissa län

JÄGARNAS RIKSFÖRBUND

inte tillåter att ersättare är närvarande vid möten medan vissa län tillåter att ersättare är närvarande och har yttranderätt. I vissa län fattas beslut vid Viltförvaltningsdelegationernas möten medan det i vissa län endast sker en informations-spridning. Mot bakgrund av det är Viltförvaltningsdelegationerna ett dåligt verktyg för allmänheten att kunna påverka miljöarbetet.

28.b.

JRF ser stora problem med de överklagandeprocesser som möjliggjorts genom Århuskonventionen. Det blir väldigt tydligt i samband med till exempel rovdjursjakt där organisationer som själva inte bär kostnader eller problem av rovdjurens närvaro kan överklaga beslut och därigenom försvåra en fungerande förvaltning och skapa en ytterligare misstro mot statens rovdjursförvaltning. Enligt JRF är kriterierna för vad som krävs för att klassificeras som en miljöorganisation allt för vida och en begränsning av överklagandemöjligheterna är nödvändig. Den generösa tolkningen av vilka organisationer som har överklaganderätt blir att likna med en överimplementering av ett internationellt direktiv och det står inte JRF bakom.

Vidare har rättspraxis och domar som fallit visat sig skapa ytterligare problem. Ett typexempel är att det inte finns möjlighet för organisationer att överklaga beslut om licensjakt i syfte att fälla fler djur utan endast i syfte att fälla färre djur. För att en överklagandeprocess ska vara rättssäker måste den naturligtvis gå att överklaga i olika riktningar vilket inte är fallet. JRF anser att det beror på bristande lagstiftning vilket skapat en olämplig rättspraxis och att en tydligare lagstiftning är den lämpligaste vägen för att korrigera den utformade rättspraxisen.

Jägarnas Riksförbund

Jägarnas Riksförbund

Jens Gustafsson
Riksviltvårdskonsulent

Solveig Larsson
Förbundsordförande

Polismyndigheten
Nationella operativa avdelningen
Nationell samordning

Mottagare enligt sändlista

Remiss av förslag till nya föreskrifter om utförande och besiktning av skjutbana (FAP 525-1)

Polismyndigheten har tagit fram förslag till nya föreskrifter om utförande och besiktning av skjutbana (FAP 525-1) med tillhörande säkerhetsbestämmelser, som nu skickas på extern remiss. Remissen gällande förslag till ny FAP 525-1 med tillhörande bilaga och konsekvensutredning riktar sig till samtliga på sändlistan.

Remissinstanser

1. Arbetsmiljöverket
2. Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA)
3. Bevakningsföretagens intresseförening
4. Fortifikationsverket
5. Försvarsmakten
6. Jägarnas riksförbund
7. Kustbevakningen
8. Länsstyrelsen i Norrbottens län
9. Länsstyrelsen i Stockholms län
10. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
11. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
12. Naturvårdsverket
13. Svenska Armborstunionen
14. Svenska Dynamiska Sportskytteförbundet
15. Svenska Jägareförbundet
16. Svenska Mångkampsförbundet
17. Svenska Pistolskytteförbundet
18. Svenska Skidskytteförbundet
19. Svenska Skyttesportförbundet
20. Svenska Svartkruts Skytte Federationen (SSSF)
21. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
22. Sveriges Metallsilhuettförbund
23. Sweden Western Shooters
24. Säkerhetspolisen
25. Tullverket

Sammanfattning

Den nu gällande FAP 525-1, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om utförande och besiktning av skjutbana (RPSFS 2000:26) är drygt 20 år gammal och inaktuell i många avseenden. Föreskrifterna skrevs innan Polismyndigheten blev en myndighet och hänvisar till dokument och institut som inte längre finns. Förslag till nya föreskrifter har därför tagits fram.

I dagsläget utgår Polismyndighetens besiktningsmän från aprilupplagan av SäkB2015 vid besiktning av skjutbanor som faller inom föreskrifternas tillämpningsområde. Polismyndigheten är dock i behov av egna säkerhetsbestämmelser som reglerar hur skjutbanan ska vara utförd, när besiktning ska ske samt vem som ska utföra besiktningen. Polismyndigheten har därför uppdaterat föreskrifterna samt tagit fram egna heltäckande säkerhetsbestämmelser i form av en bilaga till föreskrifterna. Dessa kommer att ersätta nu gällande föreskrifter.

De föreslagna nya föreskrifterna innebär att:

- Definitionen av skjutbana tas bort då det inte omfattas av bemyndigandet. Att det saknas bemyndigande betyder att Polismyndigheten inte närmare får definiera vad en skjutbana är.
- Hänvisning till SSO och deras medverkan vid besiktning tas bort.
- Säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana kommer att utgöra en del av nya FAP 525-1 i form av bilaga *Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana*. Det innebär tydlighet kring vilka säkerhetsbestämmelser som gäller för att få en skjutbana godkänd vid besiktning, vilket är en förutsättning för att få tillstånd från Polismyndigheten.
- Förtydligande görs avseende att besiktning ska ske för alla typer av skytte som ska bedrivas på skjutbanan.
- Tillägg görs om att Polismyndigheten får besluta om undantag från föreskrifterna för det fall särskilda skäl föreligger.

Synpunkter på förslaget

Skriftliga synpunkter på förslaget skickas med e-post till registra-tor.kansli@polisen.se senast den **10 januari 2025**. Ange diarienummer A209.103/2022 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Lämna svar även om ni inte har några synpunkter.

Vi önskar särskilt synpunkter på illustrationerna i bilagan, både vad gäller motiv samt om de på annat sätt bör redigeras. Illustrationerna i bilagan till föreskrifterna kommer att omarbetas till korrekt föreskriftsformat innan föreskrifterna slutligen fastställs.

Frågor med anledning av remissen ställs till:

Registrator.kansli@polisen.se. Ange diarienummer A209.103/2022 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Bilagor

- Förslag till ny FAP 525-1, Polismyndighetens föreskrifter om skjutbana inklusive bilaga *Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana*
- Konsekvensutredning

Polismyndigheten
Nationella operativa avdelningen
Nationell samordning

Konsekvensutredning med anledning av förslag till Polismyndighetens föreskrifter om utförande och besiktning av skjutbana, FAP 525-1

Innehåll

1	Inledning	3
2	Beskrivning av problematik med nuvarande FAP 525-1	3
2.1	Polisorganisationens förändring	3
2.2	Ändring av bemyndigande	3
2.2.1	Tolkning av nu gällande bemyndigande samt begreppet skjutbana.	3
2.2.2	Typer av skytte som faller utanför föreskrifternas tillämpningsområde.....	4
2.3	Besiktning.....	5
2.3.1	Avveckling av statens skytteombud (SSO).....	5
2.3.2	Behov av tydliga krav på skjutbanor.....	5
3	Målet med den nya föreskriften	6
4	Förslag.....	6
4.1	Förslag till nya föreskrifter	6
4.2	Definition av skjutbana tas bort.....	6
4.2.1	Konsekvens av att Polismyndigheten inte definierar vad en skjutbana är	7
4.3	Hänvisning till SSO tas bort	7
4.4	Besiktning utgår från Polismyndighetens egna säkerhetsbestämmelser	8
4.4.1	Alternativ som diskuterats.....	8
4.5	Förtydligande om att besiktning ska ske utifrån all typ av skytte som bedrivs på skjutbanan.....	9
4.6	Möjlighet att besluta om undantag från föreskrifterna vid särskilda skäl	9
5	Vilka som berörs av regleringen	9

6	Kostnadsrässiga och andra konsekvenser av den föreslagna regleringen	9
7	Sveriges anslutning till den Europeiska unionen.....	10
8	Bedömning om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av särskilda informationsinsatser.....	10

EXTERN REMISS

1 Inledning

Denna utredning är föranledd av bestämmelserna i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

2 Beskrivning av problematik med nuvarande FAP 525-1

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2000:26) om utförande och besiktning av skjutbana, FAP 525-1, beslutades år 2000 och har inte uppdaterats sedan dess. Författningen är till stor del inaktuell och behöver revideras av flera skäl, vilka beskrivs i det följande.

2.1 Polisorganisationens förändring

Den 1 januari 2015 ombildades polisen i Sverige till en sammanhållen myndighet, Polismyndigheten. Polismyndighetens nya organisation föranleder vissa redaktionella ändringar i föreskrifterna. FAP 525-1 innehåller delvis bestämmelser om Polismyndighetens interna handläggningsrutiner. Till följd av myndighetens omorganisation behöver sådana inte regleras i föreskrift längre utan kan hanteras myndighetsinternt.

2.2 Ändring av bemyndigande

Sedan ombildningen år 2015 har Polismyndigheten haft ett bemyndigande enligt 20 § 5 b polisförordningen (2014:1104) att meddela närmare föreskrifter om utförande och besiktning av skjutbana.

FAP 525-1 utformades med stöd av förordningen (1993:1635) med bemyndigande för Rikspolisstyrelsen att meddela föreskrifter om motorsport och om utförande och besiktning av skjutbana. Förutom att nuvarande FAP 525-1 grundar sig i ett bemyndigande i en upphävd författning, hade detta bemyndigande ett vidare omfång än det nu gällande bemyndigandet varför en revidering behöver ske.

2.2.1 Tolkning av nu gällande bemyndigande samt begreppet skjutbana

Tillståndskravet för skjutbanor framgår av 3 kap. 6 § tredje stycket ordningslagen (1993:1617) och innebär att alla skjutbanor som inte tillhör Försvarsmakten kräver tillstånd från Polismyndigheten.

Det nu gällande bemyndigandet ger Polismyndigheten rätt att föreskriva om utförande och besiktning av skjutbana. Det omfattar inte någon möjlighet att definiera vad en skjutbana är varför definition av skjutbana, som idag finns i FAP 525-1, behöver tas bort. Polismyndigheten kommer fortsatt att utgå från vad som står i förarbetena avseende vad som utgör en skjutbana, således kommer borttagandet av definitionen i föreskrifterna inte medföra någon

ändring i sak. Av förarbetena till den lag som föregick ordningslagen¹ framgår att skjutbana definieras som ”en särskilt anordnad bana för skytte med skarp ammunition”. Skytte med skarp ammunition innebär skytte med eldvapen. Banor för skytte med andra tillståndspliktiga skjutvapen, såsom luftvapen, omfattas alltså inte av tillståndsplikt.

2.2.2 Typer av skytte som faller utanför föreskrifternas tillämpningsområde

2.2.2.1 Skytte i terräng

År 2013 påbörjades en översyn av FAP 525-1. Skrivningen ”en särskilt anordnad bana för skytte med skarp ammunition” (se ovan) ansågs ge utrymme för olika tolkningar. Inom ramen för översynen uppkom frågan om begreppet skjutbana innefattar skytte i terräng, såsom jaktstigar, fältskytte och dynamiskt skytte i terräng. Polismyndighetens bedömning är att ”skjutbana” avser permanenta anläggningar. Skytte i terräng är till sin natur av tillfällig karaktär och omfattas, precis som idag, därför inte av de nya föreskrifternas tillämpningsområde.

För skytte i terräng tillämpas särskilda säkerhetsbestämmelser som tas fram av jakt- och skytteförbunden. Det saknas alltså inte säkerhetsbestämmelser på området. Dessa banor är ofta tillfälliga och det har inte framkommit några tecken på att säkerheten vid skytte i terräng missköts.

2.2.2.2 Skytte med effektbegränsade vapen

Vissa vapen anses enligt 2 kap. 1 vapenlagen (1996:67) och 1 kap. 2 § vapenförordningen (1996:70) ha en begränsad effekt. För användning av sådana vapen krävs inget tillstånd om användaren är över 18 år. Det är en typ av skytte som är relativt oreglerat eftersom skyttet inte bedöms lika riskfyllt som skytte med eldvapen.

Banor där det inte bedrivs skytte med skarp ammunition faller utanför tillämpningsområdet för de nu aktuella föreskrifterna. Om skytte med luftvapen bedrivs på tillståndsgivna banor för skytte med eldvapen är dock dessa skjutbanor även säkra för skytte med luftvapen, både effektbegränsade och icke effektbegränsade. Banor avsedda för effektbegränsade vapen omfattas i dagsläget inte av tillståndsplikt, Polismyndigheten har inte för avsikt att ändra på detta, se 2.2.1.

---

¹ SOU 1944:48 Betänkande med förslag till allmän ordningsstadga m.m., s. 147.

2.2.2.3 Skytte med armborst

Armborstsskytte sker på bågskyttebanor. Det sker inte besiktningar av banor för armborst i dagsläget eftersom dessa inte omfattas av tillståndsplikt, se 2.2.1. Polismyndigheten har inte för avsikt att ändra på detta.

2.3 Besiktning

2.3.1 Avveckling av statens skytteombud (SSO)

Av nu gällande FAP 525-1 framgår att Polismyndigheten ska besikta skjutbanor. I allmänna råd hänvisas till Försvarsmaktens riktlinjer för statens skytteombud (SSO). Där framgår att SSO ska biträda Polismyndigheten vid besiktningen.

Syftet med SSO var att de skulle medverka till att goda skytteanläggningar skapades och vidmakthölls genom samarbete med skytteorganisationerna. Ombudet skulle vart femte år, eller på Polismyndighetens begäran, besikta befintlig anläggning och förvissa sig om anläggningens skick.

Som säkerhetsföreskrifter använde SSO Skytteförbundets gemensamma säkerhetsbestämmelser, ”SäkB civilt skytte”, vilka var anpassade efter organisationens verksamhet. Svenska kommunförbundets faktablad ”Skjutbanor” och ”Måttbok” angav mått för olika civila skjutbanor. I de fall ett ombud hade haft anmärkningar mot det sätt på vilket skjutningar eller verksamhet bedrevs, och detta inte rättades till efter påpekande från ombudet, var ombudet ansvarigt för att anmäla förhållandet till bl.a. Polismyndigheten.

Försvarsmakten slutade från och med 2013 att förordna personer som SSO. Detta innebär att funktionen SSO successivt har avvecklats och att Polismyndigheten inte längre får biträde av en SSO vid besiktning av skjutbanor. Av denna anledning behöver FAP 525-1 ändras.

2.3.2 Behov av tydliga krav på skjutbanor

I nu gällande FAP 525-1 anges, som ett allmänt råd, att en skjutbana bör uppfylla de krav som anges i Svenska kommunförbundets faktablad Skjutbanor från den 1 november 1991 och Säkerhetsinstruktion för vapen och ammunition m.m. Frivilliga skytterörelsen (Säk 1 Friv skytte). Dessa dokument har upphört att gälla. Säkerhetsinstruktionen har ersatts med uppdaterade utgåvor. I nuläget tillämpar Polismyndigheten 2015 års upplaga av Säkerhetsbestämmelser civilt skytte (SäkB) vid besiktning. SäkB 2015 finns i tre utgåvor och det är aprilupplagan som tillämpas av Polismyndigheten.

Det har dock tillkommit senare upplagor av SäkB, den senaste upplagan utgörs av SäkB 2020. Eftersom det finns flera utgåvor och Polismyndigheten

inte tillämpar den senaste råder det ofta oklarhet om vilken utgåva som gäller för en godkänd besiktning i landet. Anledningen till att Polismyndigheten har valt att inte tillämpa den senaste upplagan beror på att den har bedömts innehålla sakfel.

För att få tillstånd att använda en skjutbana krävs bland annat en godkänd besiktning. Det föreligger därför ett behov av att tydligt ange vilka krav som ställs på skjutbanor för att dessa ska godkännas vid en besiktning.

3 Målet med de nya föreskrifterna

Målet med de nya föreskrifterna är att tydliggöra:

- i vilka situationer besiktning av skjutbana ska ske,
- vem som besiktar skjutbanor, och
- vad som krävs för att en skjutbana ska godkännas vid besiktning.

Det ska således finnas aktuella föreskrifter för utförande och besiktning av skjutbanor, i enlighet med Polismyndighetens bemyndigande.

4 Förslag

4.1 Förslag till nya föreskrifter

Sammanfattningsvis föreslås att följande ändringar görs i FAP 525-1:

- Definitionen av skjutbana tas bort då bemyndigande saknas att föreskriva om detta.
- Hänvisning till SSO och deras medverkan vid besiktning tas bort.
- Polismyndigheten upprättar egna säkerhetsbestämmelser i form av en bilaga till de nya föreslagna föreskrifterna, istället för att hänvisa till SäkB.
- Förtydligande görs avseende att besiktning ska ske för alla typer av skytte som ska bedrivas på skjutbanan.
- Tillägg om att Polismyndigheten får besluta om undantag från föreskrifterna för det fall särskilda skäl föreligger.

4.2 Definition av skjutbana tas bort

Förslaget till nya föreskrifter är baserat på bemyndigandet i 20 § 5 b polisförordningen och därför begränsat till att föreskriva om utförande och besiktning av skjutbana. Definitionen av skjutbana ska därför tas bort, det föreligger inga andra alternativ. Nedan följer ett resonemang kring konsekvensen av att ta bort definitionen.

4.2.1 Konsekvens av att Polismyndigheten inte definierar vad en skjutbana är

Det finns ett behov av att begreppet skjutbana tolkas likvärdigt för att det ska stå klart när tillstånd hos Polismyndigheten behöver sökas, och besiktning genomförs. Av förarbetena till den lag som föregick ordningslagen² framgår att skjutbana definieras som ”en särskilt anordnad bana för skytte med skarp ammunition”. Skytte med skarp ammunition innebär skytte med eldvapen. Banor för skytte med andra tillståndspliktiga skjutvapen, såsom luftvapen, omfattas alltså inte av tillståndsplikt.

Vidare framgår av miljölagstiftningen att skjutbana avser en stadigvarande anordning. Anläggande av en skjutbana kräver även bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900). De tre lagstiftningarna tillämpas parallellt i processen när en skjutbana ska anläggas och bör vara samstämmiga. I nuvarande föreskrifter framgår av 2 kapitlet 1 § 2 stycket att en skjutbana ska uppfylla de krav som finns i plan och bygglagen samt miljöbalken. Besiktning utifrån dessa lagstiftningar ombesörjs av respektive kommun varför texten snarare utgör en upplysning. I den reviderade versionen av föreskrifterna kommer därför den aktuella hänvisningen att strykas.

Enligt de nu gällande föreskrifternas definition av skjutbana omfattas även anläggning där skjutvapen med projektiler används på tivoliområden. Det används enbart projektiler med kraftigt reducerad effekt på dessa anläggningar, vilket är ett skäl till att dessa inte bör omfattas av tillståndsplikt. Se även resonemang i 2.2.2.2.

Sammanfattningsvis konstateras att det finns ledning kring vad en skjutbana är som också stämmer överens med den definition som idag finns i FAP 525-1. Eftersom detsamma kommer att gälla även efter att definitionen tas bort, med undantag för tivolianläggningar, bedöms detta inte föranleda någon oklarhet och således inte någon konsekvens.

4.3 Hänvisning till SSO tas bort

Hänvisningen till SSO tas bort och istället framgår tydligt att det är Polismyndigheten som utför all besiktning.

---

² SOU 1944:48 Betänkande med förslag till allmän ordningsstadga m.m., s. 147

4.4 Besiktning utgår från Polismyndighetens egna säkerhetsbestämmelser

För att tydliggöra vilka krav som ställs på utförandet av skjutbanor föreslås att Polismyndigheten upprättar egna säkerhetsbestämmelser i form av en bilaga till de nya föreslagna, istället för att hänvisa till externa dokument i form av SäkB. Egna bestämmelser medför att ändringar av dessa, vid behov, enklare kan initieras och bevakas inom myndigheten. Egna säkerhetsbestämmelser ger Polismyndigheten en större kontroll över säkerhetsbestämmelserna och därmed också besiktningsförutsättningarna.

4.4.1 Alternativ som diskuterats

Det har diskuterats huruvida Polismyndigheten behöver upprätta egna säkerhetsbestämmelser eller om det fortsatt går bra att hänvisa till ett externt dokument, SäkB2015.

Ett förslag som diskuterats är att de nya föreskrifterna skulle innehålla en hänvisning vari det anges att en skjutbana som uppfyller de säkerhetsnivåer som framgår av senaste versionen av SäkB, bör anses uppfylla kraven på betryggande säkerhet. Vidare skulle det stadgas att ansvarig besiktningsman fattar beslut utifrån omständigheterna i varje enskilt fall, innebärandes att SäkB inte är bindande. Argument som talar för en sådan lösning är att det vore bra ur flexibilitetshänseende; skjutbanan ska vara säker och trygg, det är upp till ansvarig besiktningsman att bedöma detta. För det fall det skulle förekomma någon skrivelse i senaste versionen av SäkB som besiktningsmannen inte fann passande för det enskilda fallet, skulle denne således ha möjlighet att bortse från denna.

Ovanstående alternativ har diskuterats men är inte aktuellt med anledning av följande.

Regeringsformen medger inte att en myndighet delegerar normgivningskompetens vidare eller över huvud taget ger befogenhet åt någon utanför myndigheten att meddela föreskrifter (8 kap. 9 - 13 §§ RF). En myndighet kan därför inte ge ett enskilt rättssubjekt i uppdrag att meddela föreskrifter på ett visst område eller ge något sådant organ behörighet att generellt bestämma de närmare villkoren för att ett krav som myndigheten har ställt upp i sin författning ska anses uppfyllda.

Utifrån ovanstående resonemang kan Polismyndigheten inte hänvisa till regler som ännu inte är kända, t.ex. genom att hänvisa till den senaste lydelsen av ett regelverk som i följande exempel: "*betryggande säkerhet ska anses vara uppfyllt om villkoren i senaste versionen av SäkB är uppfyllda*". En

sådan skrivning ger i praktiken skytterörelsen³ behörighet att bestämma de närmare villkoren eftersom Polismyndigheten på förhand saknar kunskap om vilka villkor som kommer att gälla. Möjligheten för en besiktningsman att efter eget gottfinnande bortse från vissa säkerhetsbestämmelser skapar även en otydlighet beträffande hur en skjutbana ska vara konstruerad.

4.5 Förtydligande om att besiktning ska ske utifrån all typ av skytte som bedrivs på skjutbanan

Av de nya föreskrifterna ska det även framgå att samtliga skjutbanor ska besiktas för alla de typer av skytte som avses att bedrivs där. Motsvarande formulering saknas i nu gällande föreskrifter. Detta innebär att om en skjutbana besiktats och beviljats tillstånd utifrån en viss typ av skytte och tillståndshavaren därefter önskar att bedriva även annan typ av skytteverksamhet, ska en ny besiktning företas och godkännas för att den andra skytteformen ska få tillstånd att bedrivs.

4.6 Möjlighet att besluta om undantag från föreskrifterna vid särskilda skäl

Nu gällande föreskrifter saknar skrivelse som medför möjlighet att besluta om undantag från föreskrifterna för det fall särskilda skäl föreligger. En sådan skrivelse ska framgå av de nya föreskrifterna.

5 Vilka som berörs av regleringen

De föreslagna föreskrifterna riktar sig till den som ansöker om eller innehar tillstånd för skjutbana samt till Polismyndighetens besiktningsmän. De som driver skjutbanor är främst skytteföreningar som är ideella föreningar, men det finns även skjutbanor som drivs av företag. Föreskrifterna gäller även Polismyndighetens egna skjutbanor och andra myndigheters skjutbanor, dock inte Försvaretsmaktens.

6 Kostnadmässiga och andra konsekvenser av den föreslagna regleringen

De föreslagna föreskrifterna är inte avsedda att innebära någon förändring av Polismyndighetens bedömningar vid tillståndsgivning för skjutbanor. Tillämpningsområdet ska, med undantag för skjutbanor på tivoliområden, vara detsamma som nuvarande och innebär alltså inga konsekvenser.

---

³ Med skytterörelsen avses här Svenska skyttesportförbundet, Svenska jägarförbundet, Jägarernas Riksförbund, Landsbygdens jägare, Svenska mångkampsförbundet, Sveriges metallsilhuettförbund, Svenska Skidskytteförbundet, Svenska pistolskytteförbundet, Svenska dynamiska sportskytteförbundet, Svenska svartkrutsfederationen, Svenska Westernskytteförbundet.

En skjutbanas utförande ska i de nya föreskrifterna regleras i 2 § samt tillhörande bilaga *Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana*. Ansökan, tillståndsgivning och besiktning kommer att ske på samma sätt som med nuvarande föreskrifter.

Någon annan konsekvens av förslaget till nya föreskrifter om skjutbanor har inte framkommit. Verksamheten är tänkt att fortsätta som tidigare. De föreslagna föreskrifterna bedöms därför inte innebära varken ekonomiska eller andra konsekvenser.

De nya föreskrifterna innebär inte heller några förändringar mot den nuvarande tillämpningen när det gäller företag. Polismyndigheten bedömer att de företag som berörs av föreskrifterna inte kommer att drabbas av några konsekvenser.

Om regleringen uteblir skulle inaktuella och otydliga föreskrifter fortsatt gälla, tillsammans med säkerhetsbestämmelser som tillämpas i flera oliklydande utgåvor parallellt. Det skulle få till följd att ett så viktigt ämnesområde som skjutbanor fortsätter vara oförutsägbart och oklart. Bestämmelserna i föreskrifterna reglerar vad som krävs när det gäller utförande av skjutbana och vad som gäller vid besiktning av skjutbanor, vilket är av avgörande betydelse för den som ansvarar för en tillståndspliktig skjutbana och ska få tillstånd att använda den. Bestämmelser av sådan karaktär behöver regleras i bindande form.

7 Sveriges anslutning till den Europeiska unionen

Förslaget överensstämmer med och går inte utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

8 Bedömning om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av särskilda informationsinsatser

De föreslagna föreskrifterna bör träda i kraft så snart som möjligt. Information om de nya föreskrifterna bör läggas ut på Polismyndighetens hemsida och på Polismyndighetens intranät, Intrapolis. Jakt- och skytteförbunden kommer att informeras löpande i processen.

Polismyndighetens föreskrifter om utförande och besiktning av skjutbana;

PMFS 2024:XX
FAP 525-1

beslutade den .

Utkom från trycket
den

Polismyndigheten föreskriver följande med stöd av 20 § 5 b polisförordningen (2014:1104).

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter är tillämpliga på skjutbanor som enligt 3 kap. 6 § tredje stycket ordningslagen (1993:1617) kräver tillstånd av Polismyndigheten.

Utförande av skjutbana

2 § En skjutbana ska vara anlagd och fortlöpande underhållas på sådant sätt att den ger betryggande säkerhet för personer som använder skjutbanan eller som annars vistas på eller i närheten av den.

En skjutbana ska uppfylla de bestämmelser som framgår av bilagan *Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana*, för att anses ge betryggande säkerhet.

Besiktning av skjutbana

3 § Besiktning av skjutbana ska ske för att kontrollera att den uppfyller kraven i 2 §. Besiktning ska ske för all typ av skytte som ska bedrivas på skjutbanan.

4 § Besiktning av skjutbanor utförs av Polismyndigheten.

5 § Besiktning ska ske innan en skjutbana tas i bruk första gången (första besiktning). En första besiktning ska omfatta kontroll av att skjutbanan uppfyller kraven enligt 2 §.

6 § Om en skjutbana har ändrats i något avseende som har betydelse för säkerheten sedan senaste besiktningen företogs eller när skjutbanan ska användas för annan typ av skytte än den tidigare har godkänts för ska en besiktning ske (revisionsbesiktning). Revisionsbesiktningen ska omfatta kontroll av att skjutbanan efter ändringen uppfyller kraven enligt 2 §.

7 § Besiktning ska ske senast fem år efter första besiktningen eller revisionsbesiktningen och därefter minst vart femte år (återkommande besiktning). Återkommande besiktning omfattar kontroll av att skjutbanan med

PMFS 2024:XX

hänsyn till förslitning eller annan förändring fortfarande uppfyller de krav som anges i 2 §.

Undantag

8 § Polismyndigheten får besluta om undantag från dessa föreskrifter om det föreligger särskilda skäl.

-
1. Dessa föreskrifter träder i kraft den xxxx.
  2. Genom föreskrifterna upphävs Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2000:26) om utförande och besiktning av skjutbana.

EXTERN REMISS

Bilaga – Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
2	Begreppslista	5
3	Grundläggande bestämmelser	7
3.1	Skjutbaneinstruktion	7
3.2	Skyttens spridning och riskvinklar	7
3.3	Avstånd/mils	9
3.4	Material och rikoschettrisk	11
3.5	Kulfång	11
3.5.1	Allmänt om kulfång	11
3.5.2	Kulfång avsett för mantlad gevärsammunion– särskild reglering	12
3.5.3	Kulfångets höjd och bredd	12
3.6	Sidovall och skyddsmur	15
3.7	Kulfångsvägg	16
3.8	Riskområde och varningsområde	16
3.8.1	Allmänt om riskområde	16
3.8.2	Riskområde – särskild reglering	18
3.8.3	Allmänt om varningsområde	18
3.8.4	Varningsområde – särskild reglering	18
3.9	Semafor	18
3.10	Skytte mot metallmål	19
3.10.1	Skyddsram för metallmål	19
3.10.2	Skytte mot metallmål – riskavstånd	20
3.10.3	Skytte mot metallmål – förkortade riskavstånd	21
4	Typ av skjutbana	21
4.1	Hagelskjutbanor	21
4.1.1	Skjutbanor för lerduveskytte	21
4.1.2	Skjutbana för skytte med hagel mot markmål (markmålsbana)	24
4.2	Inomhusskjutbanor	25
4.2.1	Allmänt om inomhusskjutbanor	25
4.2.2	Varningsområde och riskområde på inomhusskjutbana	26
4.2.3	Kulfång på inomhusskjutbana	26
4.2.4	Inomhusskjutbanor – övrig reglering	27
4.3	Viltmålsbanor	27
4.3.1	Allmänt om viltmålsbanor	27
4.3.2	Bländen	27

PMFS 2024:XX

4.3.3	Viltmålsbanor – övrig reglering.....	28
4.4	Skjutbanor för dynamiskt skytte	28
4.4.1	Allmänt om skjutbanor för dynamiskt skytte	28
4.4.2	Skjutbanor för dynamiskt skytte – övrig reglering	29

EXTERN REMISS

1 Inledning

Denna bilaga utgör Polismyndighetens säkerhetsbestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbana. Regleringen fastställer minimikraven för hur en skjutbana ska vara beskaffad för att uppfylla kravet på betryggande säkerhet.

Polismyndighetens bestämmelser avseende utförande och besiktning av skjutbanor ska tillämpas även på andra typer av skjutbanor än de som framgår av avsnitt 4.

2 Begreppslista

I denna bilaga används följande begrepp med nedan angiven betydelse.

Avsedd träffpunkt	Punkten skytten avser att träffa. Sammanfaller vanligtvis med måltavlans centrum, t.ex. vid kvadratisk precisionstavla.
Besiktningbar	Okulär (med ögonen) besiktning är möjlig och vid behov åtkomlig för fysisk kontroll av material.
Blände	Konstruktion som ska skydda och dölja objekt vid skjutbanan.
Hagelbana	Skjutbana enbart avsedd för hagel.
Hageluppfång	Terrängavsnitt eller byggd anordning som fångar upp samtliga avlossade hagel.
Inskjutningsbana	Skjutbana som används för injustering av vapen.
Kulfång	Anordning som är anlagd för att stoppa en projektil.
Kulfångsvägg	Kulfång konstruerat i form av en vägg, oftast lodrät, som inte är möjlig att skjuta igenom med för banan största godkända kaliber.
Liggande skjutställning med enhandsvapen	Skjutställning där skjuthanden eller vapnet har stöd mot kroppen eller underlaget.

PMFS 2024:XX

Läktvirke	Sågat, obehandlat och kvistfritt virke i klenare dimensioner (med max 25 millimeters tjocklek).
Markmålsbana	Bana för hagelskytte mot mål på marken.
Mils	Vinkelenhet, 6 400 mils = 360 grader.
Mål/målmaterial	Målet eller fästnanordning till målet.
Målplats/målområde	Platsen där målet är placerat eller det område där målet rör sig.
Projektil	Föremål som skjuts ut från ett tillståndspliktigt skjutvapen.
Rikoschett/Studs	När en hel eller delar av en projektil vid kontakt med ett objekt ändrar riktning och hastighet.
Riskvinklar	Skyttens spridning, i sidled och höjddled, som framför allt beror på vapentyp och vapnets kärnlinje (tänkt linje i loppets centrum). Vinkeln anges i mils.
Siktlinjen	Tänkt linje från ögat genom riktmedlet mot träffpunkten.
Skyddskonstruktion	Anordning på skjutbanan som exempelvis förhindrar återstudsar och rikoschetter eller på annat sätt omhändertar risker vid skytte.
Slug	Ammunition som traditionellt består av en rundad, baktill urgröpt, solid kula. Till slug räknas även Brenneke och likande varianter.
V	Vinkel i sida, sidospredning.
Vh	Vinkel i höjd, höjdspredning.
Viltmålsbana	Skjutbana med rörligt mål som ska efterlikna ett djur.
Fullträffsäker	Konstruktion av material som inte är genomskjutbart med

	projektil/del av projektil med för banan tillåtna vapen.
--	--

3 Grundläggande bestämmelser

Detta avsnitt redogör för grundläggande bestämmelser för skjutbanor. För vissa typer av skjutbanor finns särskild reglering. Särskild reglering har företräde framför grundläggande bestämmelser. Särskild reglering med hänvisning till relevant avsnitt framgår under respektive underavsnitt. Maximal tillåten kaliber är upp till 17,8 mm. För svartkrutvapen är tillåten kaliber upp till och med 25,4 mm. Det utfärdade tillståndet anger vapentyp och ammunition som är tillåtet på den aktuella skjutbanan.

3.1 Skjutbaneinstruktion

På varje skjutbana ska det finnas en skjutbaneinstruktion placerad väl synligt. Av skjutbaneinstruktionen ska det framgå vilken verksamhet samt omfattning av denna, som blivit tillståndsgiven av Polismyndigheten. Tillståndshavaren har även möjlighet att begränsa verksamheten inom ramen för Polismyndighetens och kommunens tillstånd. Därtill ska följande framgå:

- tillståndets giltighetstid
- skjutbanans tillståndshavare
- kontaktuppgifter vid frågor rörande skjutbanan
- skjutbanetyp
- vilka som är berättigade att nyttja banan
- tillåtna skjutdagar samt skjuttider
- eventuellt behov av avspärning av inkommande vägar
- tillåtna skjutplatser
- tillåtna målplaceringar och mål
- vapen samt kalibrar som är tillåtna

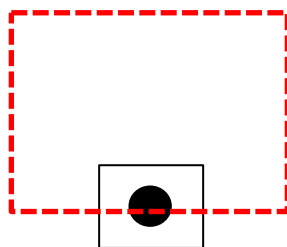
3.2 Skyttens spridning och riskvinklar

Besiktning av en skjutbana består till stor del av att kontrollera att avlossade projektiler samt delar av dessa fångas upp.

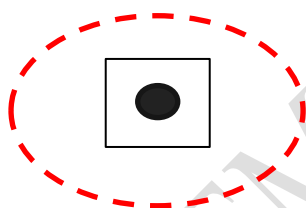
Riskvinklar talar om hur mycket en skytt bedöms kunna sprida avlossade projektiler. Dessa beror t.ex. på

- vapentyp
- avstånd till målet
- skyttens skjutställning.

Bild 1 Den röda streckade linjen visar exempel på möjlig spridning runt ett rörligt mål. Riskvinklarna på bilden utgår från avsedd träffpunkt, i detta fall tillika målets centrum.

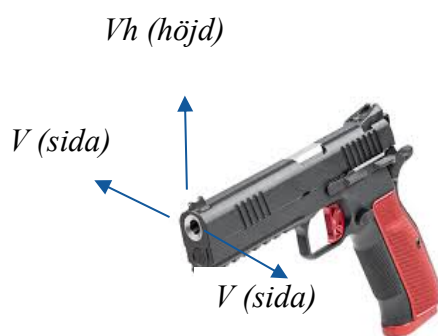

Bild 2 illustrerar exempel på beräknad spridning vid precisionsskytte.

Riskvinklarna i sida och höjd benämns V (sidled) respektive V_h (höjd).

Bild 3 visar riskvinklarna i sida och höjd.

Tabell 1 visar spridningen i mils för olika vapentyper, med utgångspunkt från avsedd träffpunkt. Antal mils multiplicerat med skjutavståndet i meter, ger spridningens utsträckning inom riskvinklarna uttryckt i millimeter i förhållande till avsedd träffpunkt. Resultatet dividerat med 1000 ger spridningen uttryckt i meter.

Riskvinkel	Kulgevär, Kpist, Hagelvapen med slug.	Hagelvapen med hagelpatron	Enhandsvapen
Sida (V)	10 mils (0,6°)	20 mils (1,2°)	50 mils (2,8°)
Höjd (Vh)	5 mils (0,3°)	10 mils (0,6°)	60 mils (3,4°)
Rörligt mål (V)	50 mils (2,8°)	100 mils (5,6°)	100 mils (5,6°)
Rörligt mål (Vh)	5 mils (0,3°)	10 mils (0,6°)	60 mils (3,4°)
Skjutning under förflyttning (V)	110 mils (6,2°)	120 mils (6,8°)	150 mils (8,4°)
Skjutning under förflyttning (Vh)	105 mils (5,9°)	110 mils (6,2°)	160 mils (9°)
Skjutning under förflyttning och då målet är rörligt (V)	210 mils (11,8°)	220 mils (12,4°)	320 mils (18°)

3.3 Avstånd/mils

Beräkning av hur mils omvandlas till spridning i meter görs enligt följande.

Mils multiplicerat med avståndet i meter = spridningen i millimeter vid målet. Resultatet dividerat med 1000 ger spridningen uttryckt i meter.

PMFS 2024:XX

Tabell 2 illustrerar spridningen i mils från avsedd träffpunkt på olika skjutavstånd uttryckt i cm och m.

Avstånd/mils	5 mils	10 mils	20 mils	50 mils	60 mils	100 mils	200 mils	400 mils	1000 mils
10 m	5 cm	10 cm	20 cm	50 cm	60 cm	1 m	2 m	4 m	10 m
25 m	12,5 cm	25 cm	50 cm	1,25 m	1,5 m	2,5 m	5 m	10 m	25 m
50 m	25 cm	50 cm	1 m	2,5 m	3 m	5 m	10 m	20 m	50 m
80 m	40 cm	80 cm	1,6 m	4 m	4,8 m	8 m	16 m	32 m	80 m
100 m	50 cm	1 m	2 m	5 m	6 m	10 m	20 m	40 m	100 m
200 m	1 m	2 m	4 m	10 m	12 m	20 m	40 m	80 m	200 m
300 m	1,5 m	3 m	6 m	15 m	18 m	30 m	60 m	120 m	300 m

3.4 Material och rikoschettrisk

Samtliga ytor inom spridningens riskvinklar ska kontrolleras för att minimera risken för rikoschetter. Rikoschetter kan t.ex. uppkomma av träff i tavelramar, beslag, målställningar och tak över målanordningar.

En projektil som träffar något inom riskvinklarna som kan ge rikoschett, måste fångas upp av kulfång eller genom annan lämplig konstruktion, se avsnitt 3.5.

Hur mycket en projektil rikoschetterar beror t.ex. på vilket material samt i vilken vinkel den träffar.

Material som inte anses ge rikoschett:

- papp
- masonit
- cellplast
- kanalplast
- OSB-skiva (enkel)

Ovanstående lista är inte uttömmande. Besiktningsman gör alltid en bedömning i det enskilda fallet.

Material som ger rikoschett:

- Trä, t.ex. läkt, reglar, brädor, plywood och MDF kan ge rikoschett på 400 mils, ca 22 grader.
- Metall, sten, betong, hårdplast och komposit beräknas ge en rikoschett på 1000 mils, ca 60 grader. Även hårdare träslag såsom ädelträ, rundvirke, slipers och telefonstolpar beräknas ge rikoschett på 1000 mils, ca 60 grader.
- Material som kan ge rikoschett på 1000 mils, ca 60 grader, kan kläs med trä för att minska rikoschetten till 400 mils, ca 22 grader. Inklädnaden ska då göras med minst 25 mm friskt virke eller motsvarande material.

Ovanstående lista är inte uttömmande. Besiktningsman gör alltid en bedömning i det enskilda fallet.

3.5 Kulfång

Ett kulfång ska vara utformat på sådant sätt att det stoppar projektiler och rikoschetter. Det behöver inte vara dimensionerat för grova riktfel eller vådaskott. En rikoschetterande projektil ska stoppas med hjälp av kulfånget eller av annan kompletterande konstruktion, t.ex. skärm/träplank av minst 25 mm friskt virke, sandsäckar m.m.

3.5.1 Allmänt om kulfång

Kulfångets utformning ska vara dimensionerat för att motstå direktträff inom skyttens spridning i sidled (V) och höjd (Vh).

PMFS 2024:XX

Hela kulfånget ska vara besiktningsbart. Det ska hållas rent från sådant som kan ge rikoschett, t.ex. stenar, skräp, rötter, kvistar, buskar, träd, rester av ammunition och liknande.

Lutningen på kulfånget ska vara minst 30 grader (under 30 grader kan en projektil rikoschettera/studsa och lämna kulfånget okontrollerat).

Ett kulfång ska bestå av material som stoppar projektiler från skjutvapen. Ett kulfång kan bestå av fint grus, bergkross eller sand. Dessa material får ha en maximal kornstorlek om 8 mm. Även jordmassor, spån, flis eller bark kan användas. Andra material kan också vara lämpliga, t.ex. gummigranulat på 2,5 - 4 mm.

Materialet i kulfånget ska vara luckert och minst 50 cm djupt för helmantlad ammunition respektive 20 cm djupt för homogena blykulor i kaliber .22 – .45, slug och blykulor ämnade för svartkrutsskytte.

Djupet kontrolleras med en spetsig och slät mätsticka (en så kallad markundersökningskäpp/MUK) som ska vara 10 mm i diameter. Vid kontroll ska den lätt kunna stickas in i kulfånget i kulans riktning.

3.5.2 Kulfång avsett för mantlad gevärsammunition- särskild reglering

Vid kulfång avsett för mantlad gevärsammunition, ska det läggas till ett utökat riskområde på 150 m bakom kulfånget, se bild 5. Om ett godkänt kulfång täcks med ytterligare 50 cm flis, spån, bark eller motsvarande, behöver detta utökade riskområde inte läggas till. Utökat riskområde kan även utelämnas för det fall ett kulfång med godkänd höjd kompletteras med en skärm/träplank som är minst 2,5 m högt och gjort av minst 25 mm friskt virke.

3.5.3 Kulfångets höjd och bredd

Kulfångets höjd och bredd bestäms med hänsyn till avståndet mellan mål och kulfång. Avståndet mellan mål och kulfång mäts från målets överkant och horisontellt till kulfånget och avrundas till närmaste hela meter.

Kulfångets höjd och bredd ska vara dimensionerade efter spridningen i sida (V) och höjd (Vh), se tabell 3 nedan. Höjden på ett kulfång är även dimensionerat utifrån rikoschettrisk och beskaffenhet hos målet, målställning eller annan kringutrustning, skjutavstånd samt avståndet mellan målet till kulfånget.

Vid mål som inte bedöms ge rikoschett inom riskvinkeln i höjd (Vh), ska höjden på kulfånget vara minst 1,5 m i höjdlid från målets centrum till kulfångets krön. Kulfångets fulla höjd ska sträcka sig minst 3 m i sidled mätt från yttersta punkt på måltavla eller målanordning till kulfångets närmsta kant på vardera sida om den ytterst placerade måltavlan.

Vid mål som kan ge rikoschett inom spridningen i höjd (Vh), ska höjden på kulfånget sträcka sig över denna punkt, minst enligt måtten i tabell 3.

Höjd och bredd i tabell 3 anger mått då målet kan ge 22 grader rikoschett. Föremål som t.ex. kan ge rikoschett: målram, målställning, fästen samt anordningar som finns inom spridningen.

Tabell 3 tolkas enligt följande:

h = Kulfångets höjd ovanför målets övre kant, vid olika längd mellan mål och kulfång.

b = Kulfångets bredd ömse sidor om yttre mål, vid olika längd mellan mål och kulfång.

För att beräkna kulfångshöjden mäts avståndet mellan målets överkant horisontellt till kulfånget. Måttet förs sedan in i tabellen för att få fram kulfångshöjden.

Tabell 3 anger krav på kulfångets höjd och bredd vid olika avstånd mellan mål som kan ge 22 grader rikoschett och kulfång.

Avstånd mellan mål och kulfång	Kulfångets höjd, (h)	Kulfångets bredd, (b)
0–3 m	1,5 m	3 m
4 m	1,6 m	3 m
5 m	2,0 m	3 m
6 m	2,4 m	3 m
7 m	2,8 m	3 m
8 m	3,2 m	3,2 m
9 m	3,6 m	3,6 m
10 m	4,0 m	4,0 m
15 m	6,0 m	6,0 m
20 m	8,0 m	8,0 m

PMFS 2024:XX

Tabell 3.1 anger krav på minsta kulfångshöjd för enhandsvapen.

Skjutavstånd	Kulfångshöjd
0–25 m	1,5 m ovanför den övre del av målet (Vh 60 mils). Om avståndet är ≥ 4 m mellan mål och kulfång, ska höjden på kulfånget vara enligt tabell 3 ovan.
25–50 m	3 m ovanför övre del av målet (Vh 60 mils). Om avståndet är ≥ 8 m mellan mål och kulfång, ska höjden på kulfånget vara enligt tabell 3 ovan.

Om kulfånget inte är tillräckligt högt ska det höjas. Höjningen kan t.ex. göras genom att fylla på sand/grus eller bygga ett plank överst på kulfånget som fångar upp rikoschett (en rikoschett kan även fångas upp av annat som komplement till kulfånget, t.ex. sandsäckar, slipers, telefonstolpar m.m.). Bildäck är inte lämpliga att använda i detta syfte då de innehåller metallcord samt hårdnar av ålder och därför kan ge upphov till studs.

Vid höjning av kulfånget med annat än sand/grus m.m. för att täcka spridningen eller lägsta höjden (1,5 m), måste den konstruerade höjningen vara fullträffsäker. T.ex. genom ett plank med plåt på baksidan (hela höjkravet och breddkravet ska således täckas med den icke genomskjutbara konstruktionen).

Tabell 4 visar kulfångets minsta bredd med full höjd.

Typ av bana	Kulfångets minsta utsträckning i bredd.
Pistol 25 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Pistol 50 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Gevär 50 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Gevär 100 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Gevär 200 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Gevär 300 m	minst 3 m ömse sidor om yttre sidomål/målanordning
Viltmål 20 m	minst 3 m ömse sidor om yttersta möjliga kulnedslag i kulfånget
Viltmål 50 m	minst 3 m ömse sidor om yttersta möjliga kulnedslag i kulfånget
Viltmål 80 m	minst 3 m ömse sidor om yttersta möjliga kulnedslag i kulfånget (vid icke genomskjutbart blände)

Observera att om avståndet mellan mål och kulfånget överstiger 8 m, ökar också kulfångstbredden enligt tabell 3. Avståndet mellan mål och kulfång mäts från målets överkant och horisontellt till kulfånget.

3.5.3.1 Kulfångets höjd och bredd – särskild reglering

Rörligt mål, skytt i rörelse samt längre avstånd mellan mål och kulfång, ger krav på bredare och högre kulfång. Se tabellerna 1, 3, 3.1 och 4.

På banor med rörligt mål mäts kulfångets bredd från kulans yttersta möjliga nedslag i kulfånget. Till denna bredd ska det läggas till ytterligare 3 m.

Om skjutning sker i uppförslutande terräng ska kulfångets höjd korrigeras efter terrängens höjdskillnad och vinkeln mot målet.

Lägsta mått för kulfångshöjd om 1,5 m gäller inte för kulfångsvägg avsedd för gevärsbana 50 m för gevär .22LR. Där är lägsta måttet istället 1,2 m från målcentrum.

Vid skytte på viltmålsbana 50 m och 80 m

På viltmålsbana med 50 m och 80 m skjutavstånd mäts kulfångshöjden från målets centrum. Se mer under avsnitt 4.3 och tillhörande underavsnitt.

Vid inskjutningsbana för kulgevär – skytte enbart från skjutbänk

På inskjutningsbana för kulgevär där skyttet enbart sker från skjutbänk, ska kulfångets bredd vara minst 1,5 meter på varje sida om inskjutningsmålet. För andra skjutställningar gäller även bredden minst 3 meter enligt tabell 3. För kulfångets höjd, se tabell 3.

Vid skytte med enhandsvapen

Vid ett skjutavstånd på 0–25 m ska kulfångshöjden vara 1,5 m ovanför den övre delen av målet (60 mils), se tabell 3.1. I de fall avståndet mellan mål och kulfång är ≥ 4 m ska höjden på kulfånget vara enligt tabell 3.

Vid ett skjutavstånd på 25–50 m ska kulfångshöjden vara 3 m ovanför den övre delen av målet (60 mils), se tabell 3.1. I de fall avståndet mellan mål och kulfång är ≥ 8 m ska höjden på kulfånget vara enligt tabell 3.

Vid skyddsram mot metallmål

Avseende reglering av kulfång vid skyddsram mot metallmål, se tillämpliga delar av avsnitt 3.10.1.

3.6 Sidovall och skyddsmur

Genom att anlägga en fullträffsäker sidoskärm, vall, eller skyddsmur kan kulfångets bredd reduceras. Lägsta höjd ska i dessa fall vara minst 180 cm hela vägen från skjutplatsen fram till målet.

PMFS 2024:XX

I de fall schaktmassor används för att anlägga sidovall inom riskområden, ska bredden på vallens krön vara lägst 30 cm. Vallens ska hållas fri från sådan sten och vegetation som kan ge rikoschett.

3.7 Kulfångsvägg

Som ett alternativ till sådant kulfång av massor som beskrivs i avsnitt 3.5, kan kulfång anläggas som en vägg eller container. I sådana fall ska målets centrum placeras max 1 m framför kulfångsväggen. Väggen ska vara täckt med minst 25 mm friskt virke eller vara klädd med annat rikoschettskydd.

För höjd, se tabell 3 samt särskild reglering gällande gevärsbana 50 m för gevär .22LR i 3.5.3.1.

För bredd gäller ett mått om minst 1,5 m på vardera sida, mätt från centrum av målets yttersta möjliga träffpunkt.

Hela kulfångsväggen alternativt hela containern ska vara besiktningsbar.

Om container används ska dennas framsida vara klädd med 25 mm friskt virke, ett särskilt uppfört kulfång som täcker hela målets yta ska dessutom placeras i containern.

Om en kulfångsvägg alternativt container anläggs inom en annan skjutbanas riskområde ska målets ytterkant placeras 3 m inom skjutbanans ordinarie riskområde.

Varningsskyltar ska alltid uppföras 5–10 m från kulfångsväggens baksida.

3.8 Riskområde och varningsområde

3.8.1 Allmänt om riskområde

Följande är allmänt gällande för samtliga riskområden.

Riskområdet ska sträcka sig 3 m på vardera sida om de yttersta skjutplatserna samt i en linje fram till den yttersta motsvarande delen på kulfånget.

Angivna mått på ett riskområde tar inte hänsyn till grova riktfel eller vådaskott.

Riskområdet framför skytt till kulfånget ska vara fritt från hinder som kan ge rikoschett eller skymma sikten, t.ex. buskar, ris, snår, träd osv.

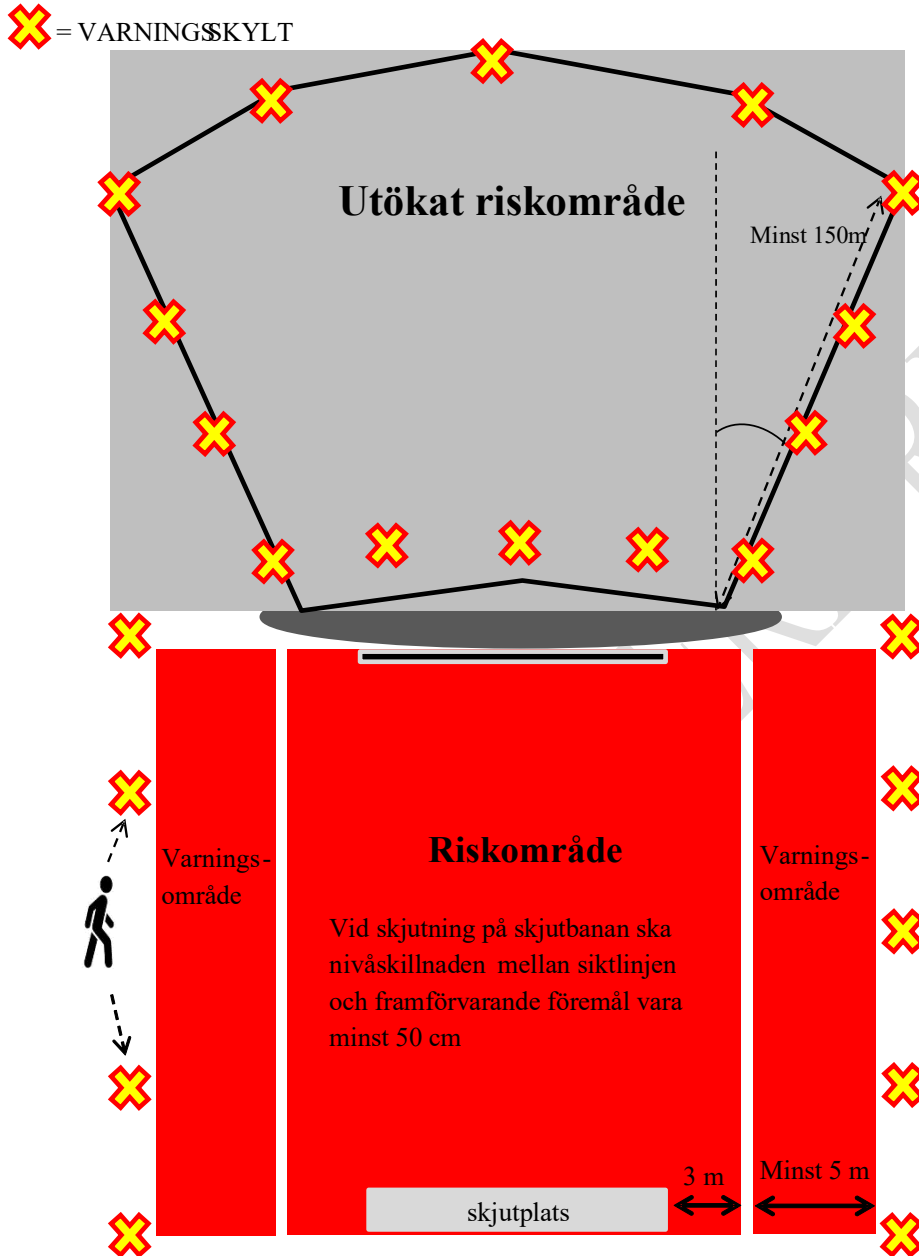
Byggnader (här avses t.ex. maskinhus eller målbodar) som är placerade inom riskområdet ska vara klädda av material som inte ger rikoschett.

Vägar, stigar, stråk och kraftledningsgator som leder in mot riskområde ska vara avspärrade under tiden som skytte pågår.

Ett riskområde klassas som avspärrat när någon eller några av följande åtgärder har vidtagits:

- Varningsskyltar är anslagna.
- Eventuella bommar samt avstängningsbockar är utplacerade.

Bild 5. Exempel på vy ovanifrån över skjutbana för skytte med kulgevär. Varningsskyltarna ska sättas så pass tätt att en person alltid ska kunna se två skyltar samtidigt.

3.8.2 Riskområde – särskild reglering

I följande fall gäller särskild reglering avseende riskområde:

- Vid hagelskjutbanor, se avsnitt 4.1.1.2 samt 4.1.2.2.
- Skytte mot metallmål, se avsnitt 3.10.2 och 3.10.3.
- För riskområde vid kulfång avsett för helmantlade gevärskulor, se avsnitt 3.5.2.
- För riskområde vid inomhusskjutbanor, se avsnitt 4.2.2

3.8.3 Allmänt om varningsområde

Ett varningsområde ska alltid vara upprättat i direkt anslutning till riskområdet. Minst 5 m utanför riskområdet ska varningsområdet vara uppmärkt genom varningsskyltar. Se bild 5.

Om varningsområdet är mindre än 5 m utanför riskområdet, ska varningsskyltarna kompletteras med staket eller varningsband. Varningsskyltarna ska vara placerade så tätt att den som närmar sig området alltid ska kunna se minst två varningsskyltar samtidigt.

I det fall överskådligheten är dålig, t.ex. i tät skog, ska gränsen för varningsområdet kompletteras med staket, plank, varningsband eller liknande.

3.8.4 Varningsområde – särskild reglering

För varningsområde på inomhusskjutbanor, se avsnitt 4.2.2.

3.9 Semafor

Endast på skjutbanor utrustade med markörskydd föreligger det krav på att semafor ska finnas.

Semaforen (eller annan signalutrustning som uppfyller motsvarande funktion och krav enligt denna punkt) ska gå att manövrera från markörskyddet.

Semafor placerad inom riskområde, placeras minst 3 m inom kulfångets sida.

Semaforens stolpe ska vara tillverkad av fyrkantsvirke. Semaforen ska vara rödmålad med ett vitt diagonalt kryss på ena sidan och grönmålad på den andra sidan.

Varken semaforen eller stängen får vara tillverkad av metall om den är placerad inom riskområde.

Storleken på semaforen ska anpassas i relation till det maximala skjutavståndet på skjutbanan. Vid skjutavstånd på 300 m bör semaforens dm vara minst 80 cm.

Semaforens röda sida ska vara vänd mot skjutplatsen när skjutbanan inte används eller då arbete sker vid målen och i kulfånget.

Skjutbanor från 100 m, vilka inte är utrustade med markörskydd (t.ex. elektroniska skjutbanor), bör utrustas med semafor för att uppmärksamma ifall eventuellt arbete pågår.

Röd-gröna signallampor med motsvarande funktion kan användas som alternativ till semafor.

3.10 Skytte mot metallmål

Vid skjutning mot mål eller målställningar tillverkade av metall beräknas rikoschetter kunna avvika 60 grader (1000 mils) vid kanträff. Således kan en projektil (hela eller delar av denna) avvika i såväl sida som höjd utanför det befintliga kulfånget. För metallmål beräknas kulfångshöjd (h) enligt följande: $h=L*\tan(60 \text{ grader})$ där L är längden från målets övre kant horisontellt till kulfångets främre del.

Fullträffsäkra metallmål som är plana, dvs. utan fördjupningar i ytan, fragmenterar/splitrar projektil som är mantlad eller omantlad pistol- och gevärskula vid träff. Detta förutsatt att anslagsvinkeln är större än 45 grader (0 grader är utmed målets yta). Splittret sprids utmed målets yta i samtliga riktningar.

En liten mängd av splittret kan även spridas tillbaka mot skjutriktningen i ca 22 grader vinkel. Splittret kan nå lika långt från målet som en återstuds.

3.10.1 Skyddsram för metallmål

Målet kan omges av en skyddsram för att fånga upp eller styra eventuell rikoschett till att hamna i kulfånget. Syftet med skyddsramen är att fånga upp splitter, rikoschetter samt minska risk för återstuds mot kulfång, sidovall eller mark.

Skyddsramen ska vara maximalt 20 cm högre och maximalt 20cm bredare på vardera sida om målet. Ramens djup ska vara minst lika med halva målets höjd, dock minst 30 cm. Skyddsramen ska vara tillverkad av minst 25 mm friskt virke eller av annat material med motsvarande skyddseffekt och placeras med framkant 10 cm hitom målet. Om detta inte kan tillgodoses ska riskområde avlysas på ett betryggande sätt bakom i enlighet med aktuellt vapens maximala räckvidd.

I de fall skyddsram används framför kulfånget ska ramens framkant sträcka sig framför målet. Detta för att fånga upp splitter från

PMFS 2024:XX

fragmenterade projektiler. Ramens djup bakom målen ska förhindra studs såväl över som vid sidan av kulfånget.

Höjden på kulfånget ska vara minst 0,5 m högre än syftad linje från skyddsramens framkant, för att kunna fånga upp 22 grader studs från skyddsramen.

Bredden på kulfånget ska som minst vara 1 m utanför syftad linje till vänster och höger om metallmål och bakkanten av skyddsramen.

Om skydd mot splitter eller studs i sidled behövs, ska skyddsramens sidor ha samma bredd som taket. Ett alternativ är att ha sidovallar/kulfångsvägg eller skyddsmur som fångar upp splittret.

3.10.2 Skytte mot metallmål – riskavstånd

I och med att det vid skytte mot metallmål finns en risk att splitter studsar tillbaka mot skytten ska skjutbanan vid skytte mot metallmål med följande vapentyper vara konstruerad för det skjutavstånd och riskområde som anges för respektive vapentyp.

- *Vapen med kaliber .22LR*

För dessa vapen gäller ett skjutavstånd om minst 15 m. Riskområde för splitter föreligger inom en radie om 15 m från målet i sida och höjd. Finns sidoskydd och snedställt tak (likt t.ex. skidskyttemål) eller skyddsram, tas enbart hänsyn till splitter hitom målet.

- *Enhandsvapen och kulgevär med pistolammunition (max hylslängd om 35,6 mm).*

För dessa vapen gäller ett skjutavstånd om minst 15 m. Riskområde för splitter föreligger inom en radie om 15 m från målet i sida och höjd. Om det finns en skyddsram runt målet beaktas endast splitter hitom målet.

- *Kulgevär med kaliber större än .22LR och kulgevär med gevärsammunition (hylslängd över 35,6mm).*

För dessa vapen gäller ett skjutavstånd om minst 50 m. Riskområde för splitter föreligger inom en radie om 50 m från målet i sida och höjd. Om det finns en skyddsram runt målet beaktas endast splitter hitom målet.

- *Hagelvapen*

Vid hagelskytte får endast blyhagel användas mot metallmål (se punkt 4.1.2.1).

För hagelvapen laddade med blyhagel alternativt hagel med motsvarande material med liknande hårdhet, gäller ett skjutavstånd om minst 10 m.

För hagelvapen som är laddade med slugammunition av bly gäller ett skjutavstånd om minst 40 m.

I en radie om 10 m från målet i sida och höjd föreligger ett riskområde för splitter.

3.10.3 Skytte mot metallmål – förkortade riskavstånd

Skytte mot metallmål med kortare riskavstånd än vad som anges i 3.10.2, får ske förutsatt att följande förutsättningar är uppfyllda.

- Vid ett helt plant metallmål, ska ytan vara kännbart slät.
- Vid skytte mot metallmål som inte har slät yta med annat än kaliber .22 eller homogena blykulor, får målet inte placeras närmare än 50 m från skytt.

De förkortade riskavstånden gäller enligt följande.

- 5 m gäller för enhandsvapen och kulgevär med pistolammunition (max hylslängd om 35,6 mm).
- 5 m gäller för hagelvapen som endast är laddade med blyhagel eller med annat mjukt material
- 5 m gäller för enhandsvapen med blykula
- 7 m gäller för kulgevär med blykula i kalibrarna .32–.45.

4 Typ av skjutbana

4.1 Hagelskjutbanor

Hagelskytte är uppdelat i två olika typer av skytte: lerduveskytte (friflygande mål) samt skytte mot markmål.

4.1.1 Skjutbanor för lerduveskytte

4.1.1.1 Allmänt om skjutbanor för lerduveskytte

En skjutbana för friflygande mål är avsedd endast för skytte med hagel.

Närområdet (hela området där lerduvorna flyger/inom kastvinklarna) framför skjutplatsen ska vara överskådligt för att kunna upptäcka eventuella risker som uppträder i närområdet framför skyttarna.

För att visa skjutgränserna ska det sitta tydliga markeringar i terrängen som visar den yttre gränsen. Kastarna ska vara placerade på sådant sätt att skjutbanans skjutgränser inte överskrider.

4.1.1.2 Riskområde på skjutbanor för lerduveskytte

För skjutbanor för friflygande mål gäller ett riskområde på 250 m. Se bilderna 6 och 7.

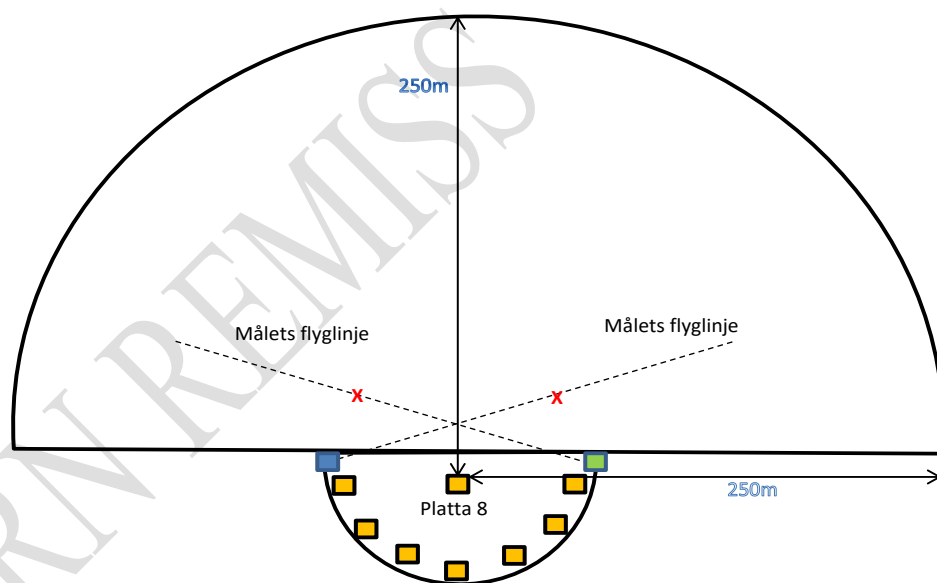
På hårda vertikala ytor inom riskområdet 0 – 10 m framför skytten, ska material som kan ge upphov till återstuds täckas med material som inte ger rikoschett, se avsnitt 3.4. Detta gäller all metall, betong, sten m.m.

PMFS 2024:XX

För det fall det enbart skjuts med blyhagel på banan ska objekt inom 5 m täckas.

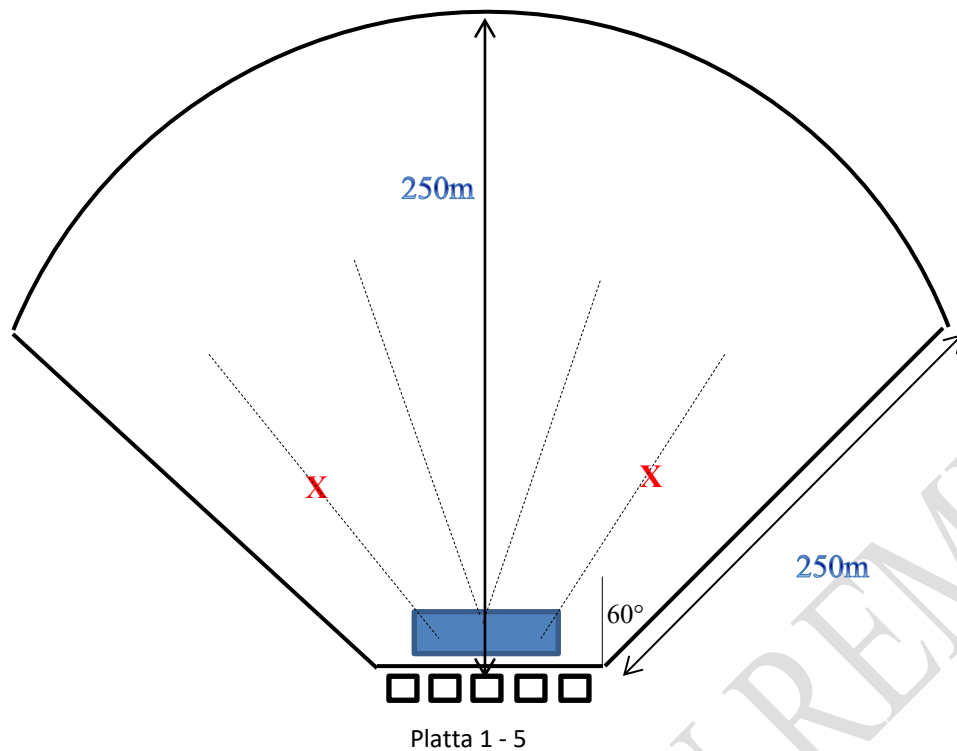
Ytor som kan ge rikoschett mot riskområdet och som är vinklade bort från skyttar, funktionärer och publik behöver inte täckas.

Bild 6 Riskområde på skeetbana ovanifrån. Riskområdet ligger inom hela figurens yta. Varningsskyltar ska sättas upp i anslutning till riskområdets slut runtom hela riskområdet. Varningsskyltarna ska vara placerade på sådant sätt att en person alltid ser två skyltar samtidigt.

Bild 7 Riskområde på trapbana ovanifrån. Riskområdet ligger inom hela figurens yta. Varningsskyltar ska sättas upp i anslutning till riskområdets slut runtom hela riskområdet. Varningsskyltarna ska ha sådan placering att en person alltid kan se två skyltar samtidigt.

4.1.1.3 Skjutbanor för lerduveskytte – övrig reglering

För övrig reglering, se tillämpliga delar av avsnitt 3 Grundläggande bestämmelser.

4.1.2 Skjutbana för skytte med hagel mot markmål (markmålsbana)

4.1.2.1 Allmänt om markmålsbanor

En markmålsbana är avsedd för skytte med hagelvapen laddat med hagel eller i slug. Om slug ska användas på en markmålsbana ska det finnas kulfång på den aktuella skjutbanan.

Om personal/ funktionär kan befinna sig i maskinhus, ska detta ska vara utformat på sådant sätt att inga hagel/rikoschetter kan nå in i maskinhuset.

Om stålhagel är tillåtet på banan får inte mål eller målanordningar vara tillverkat av metall eller annat material som kan ge upphov till rikoschett, se avsnitt 3.10.2 under *Hagelvapen*. Mål konstruerade av metall, helt eller delvist, får endast beskjutas med blyhagel.

Området framför skytt och fram till hageluppfånget eller kulfånget ska vara överskådligt.

Skjutgränser ska märkas ut.

4.1.2.2 Riskområde markmålsbanor

Bakom markmålet ska det finnas ett utökat riskområde om minst 150 m för det fall hageluppfång saknas. För slugammunition gäller samma regler som för skjutning med kulgevär, d.v.s. krav om kulfång samt 150 m utökat riskområde.

Markmålsbanor har samma krav på skyltning av riskområde som gäller för det utökade riskområdet för gevärsbanor, se avsnitt 3.5.2.

Om hageluppfång finns direkt bakom målplatsen (max 10 m), behöver inget riskområde läggas till. Hageluppfånget ska vara överskådligt och inte kunna ge upphov till rikoschett. T.ex. skog, sly och växtlighet utgör inte hageluppfång. Nämnade exempel är inte uttömmande. Besiktningsman gör alltid en bedömning i det enskilda fallet avseende vad som utgör säkert hageluppfång.

4.1.2.3 Markmålsbanor - övrig reglering

För övrig reglering, se tillämpliga delar av avsnitt 3 Grundläggande bestämmelser.

4.2 Inomhusskjutbanor

4.2.1 Allmänt om inomhusskjutbanor

På inomhusskjutbanor, inräknat skjuttnunnlar och skjutbiografer, gäller att samtliga projektiler och rikoschetter ska fångas upp eller stoppas av kulfång och skyddskonstruktioner för att ingen person ska komma till skada på, eller utanför skjutbanan.

Samtliga delar av anläggningen ska vara besiktningsbara.

Inomhusskjutbanans placering avgör kravet på dess konstruktion. Om banan är belägen inom ett industriområde, bostadsområde eller ett område nära allmänna platser där människor uppehåller sig, ska skjutbanan vara fullträffsäker. Det innebär att varken en projektil eller rikoschett ska kunna tränga igenom byggnaden från för banan avsedda vapen.

Inomhusskjutbanor placerad på andra ställen än nyss nämnda har krav på sig att vara fullträffsäkrade inom maximal spridning i sida och höjd (V och Vh). Om det i samma byggnad förekommer annan verksamhet än skytte på våningsplan under eller över skjutbanan ska golv och tak vara fullträffsäkrade. Samma sak gäller för utrymmen vid sidan av skjutbanan eller skjuttnunneln, i dessa fall ska väggar vara fullträffsäkrade.

Tabell 5: Tjocklek på fullträffsäker betongvägg/tak/golv. Tabellen visar tjocklek med armerad betong, typ C25/30 samt stål.

Typ av skjutbana	Betong 30–90° anslag	<30° anslag	Stål 30–90° anslag	Stål <30° anslag
Kulgevär, enhandsvapen till och med kaliber .22 LR	5 cm	3 cm	4 mm	3 mm
Enhandsvapen grövre än cal .22 LR samt kulgevär med hylslängd max 35,6 mm, (gäller inte 7,62x35 mm)	10 cm	5 cm	6 mm härdad	3 mm
Kulgevär <20 mm	20 cm	10 cm	8 mm härdad	4 mm
Hagelgevär laddade med hagel US 1–9.	5 cm	5 cm	3 mm	3 mm
Hagelgevär laddade med slugs eller US 0 – 00 (Buckshot)	10 cm	5 cm	6 mm	3 mm

För att den som utför besiktningen av inomhusskjutbana ska kunna avgöra om byggnaden är fullträffsäker ska denne ta del av relevant skriftlig dokumentation över byggnadens beskaffenhet, samt vid behov inhämta skriftligt utlåtande från ansvarig besiktningsman över byggnaden.

4.2.2 Varningsområde och riskområde på inomhusskjutbana

En inomhusskjutbana som inte är helt fullträffsäkrad ska omgärdas av ett varningsområde. Det ska dessutom finnas en konstruktion som upplyser allmänheten om att det pågår skjutning.

Vid inomhusskjutbanor sträcker sig riskområdet från skytten fram till målets centrum och 1 m vid sidan om de yttre skyttarnas och yttre målens placering.

Om det finns en eller flera dörrar som ansluter till riskområdet ska det finnas varningssystem som varnar skyttarna när dessa är öppna. Dörrarna får inte gå att öppna på annat sätt än med nyckel. Dörrarna ska vara märkta med varningsskyltar.

4.2.3 Kulfång på inomhusskjutbana

Sidoväggar samt bakomliggande vägg vilka omsluter kulfånget ska vara fullträffsäkrade. Kulfånget ska vara konstruerat på sådant sätt att såväl ytterväggar som bakomliggande vägg inte skadas.

I de fall kulfånget består av sand, grus eller gummigranulat gäller följande:

- Kulfånget ska bestå av fingrus, gummigranulat eller sand med dimensionerna 0,2 - 8 mm. I de fall gummigranulat används ska detta vara fritt från material som kan rikoschettera.
- Minsta djup på materialet ska vara 50 cm.
- I de fall gummigranulat används ska tjockleken av kulfånget bestämmas utifrån respektive leverantörs specifikation. Detta visas upp vid besiktning. I de fall gummigranulat används ska hänsyn till brandrisk tas.
- För kulfång konstruerade av fingrus eller sand som är ämnade endast för homogena blykulor i kaliber .22–45 samt slugammunition gäller samma bestämmelser som för gummigranulat (se avsnitt 3.5.1), undantaget att djupet ska vara minst 20 cm.

I de fall kulfånget består av stål gäller följande:

- Kulfång konstruerade av stål ska täckas med trä eller med motsvarande material, alternativt gummiduk som är minst 10 mm tjock och ha en luftspalt på minst 20 cm, för att förhindra uppkomsten av rikoschetter.
- Stålet ska vara härdat och ha en tjocklek på 10 mm.

4.2.4 Inomhusskjutbanor – övrig reglering

För övrig reglering, se tillämpliga delar av avsnitt 3 Grundläggande bestämmelser.

4.3 Viltmålsbanor

4.3.1 Allmänt om viltmålsbanor

På viltmålsbanor kan fasta och rörliga mål förekomma från olika skjutavstånd. Vanliga skjutavstånd är 20 m, 50 m samt 80 m.

4.3.2 Bländen

På viltmålsbanor begränsas målets exponering av bländen (även kallat för kulfångsskärm, skärm, gömsle m.m.).

Bländet ska vara besiktningsbart.

Bländet kan antingen vara genomskjutbart eller fullträffsäkert.

Ett blände som är fullträffsäkert ska vara konstruerat av sådant material som inte är genomskjutbart med den grävsta kaliber som är tillåten att skjuta med på banan. Bländen som är tillverkade av material som kan ge rikoschett (oftast betong eller sten) ska kläs in med trä, minst 25 mm friskt virke, inom spridningen i sidled och höjd (V och Vh).

Bredden på bländet ska ha minst följande mått:

- 4 m för viltmålsbana 80 m
- 2,5 m för viltmålsbana 50 m
- 1 m för viltmålsbana 20 m

Vid genomskjutbara bländen som lämnar rikoschett (träplank, träskivor, tunnplåt m.m.) måste kulfånget anpassas för att rikoschett ska kunna fångas. Se tabell 3.

Vid genomskjutbara bländen eller markeringar för skjutavgränsning som inte lämnar rikoschett, beaktas spridningen på respektive avstånd för att ange kulans yttersta nedslagsplats i kulfånget. Det vill säga måtten ska var desamma som för fullträffsäkra bländen.

Inom spridningen gäller att:

- om sand, fint grus eller jordmassor används som blände, eller används i kombination med annan typ av blände, ska dessa massor inte kunna ge rikoschett
- bländen bestående av massor ska vara minst 50 cm djupt och luckert
- vid skytte med kaliber .22 ska djupet på bländen bestående av massor vara minst 20 cm och luckert.

4.3.3 Viltmålsbanor – övrig reglering

Avseende kulfångshöjden för viltmålsbana med skjutavstånd 50 m och 80 m, se punkt 3.5.3.1 särskild reglering om höjd och bredd.

För övrig reglering, se tillämpliga delar av avsnitt 3 Grundläggande bestämmelser.

4.4 Skjutbanor för dynamiskt skytte

4.4.1 Allmänt om skjutbanor för dynamiskt skytte

Permanent skjutbanor för dynamiskt skytte och annat skytte där målens uppställning samt skjutplatserna varierar, omfattas av samma regler som övriga skjutbanor där skytte med enhandsvapen, gevär eller hagelgevär bedrivs. Kulfång och skjutplatser är arrangerade på sådant sätt att målens och skjutstationernas placering, i sidled och avstånd, kan varieras över tid. Skjutplatserna kan vara flera inom varje skjutstation och innehålla hinder som kräver anpassade skjutställningar. Underlag och hinder ska vara konstruerade på ett säkert sätt som inte medför risker vid skyttet.

Samtliga möjliga placeringar för mål och skjutstationer med skjutplatser ska vara besiktningsbara för kontroll av kulfångets mått.

Maximala skjutgränser ska vara tydligt utmärkta. Likaså ska tillåtna möjliga målplaceringar framgå genom att dessa märks ut (eller gränserna för områden där målplacering är möjlig).

Vid skytte under rörelse förändras värdena i tabell 1.

Kulfång, placering av skjutstationer och mål ska vara utformade med hänsyn till fastställd maximal spridning i höjd och sida, rikoschettrisk och kulans yttersta nedslagsplats med tillägget om ytterligare 3 m kulfång.

Typ av vapen, skjutavstånd och skjutställning, skytt med möjlighet till eldgivning under rörelse eller rörligt mål påverkar spridningen som utgår från målets centrum. Vidare ska kulfånget vara beskaffat i enlighet med

tillämpliga delar av de grundläggande bestämmelser som framgår av avsnitt 3 (avsnitten 3.5.1 och 3.5.3 om kulfång).

4.4.2 Skjutbanor för dynamiskt skytte – övrig reglering

Kulfånget eller eventuell kompletterande konstruktion, ska vara utformat för att fånga rikoschetter när en projektil träffar målmaterial som kan ge rikoschett på sådant sätt som beskrivs i avsnitt 3.4.

För övrig reglering, se tillämpliga delar av avsnitt 3 Grundläggande bestämmelser.

EXTERN REMISS

Rapport 2024/18

Omvärldsanalys 2024

© Skogsstyrelsen 2024

Dnr 2024/3786

Projektgrupp

Camilla Andersson
Eva-Carin Andersson
Sanna Black-Samuelsson
Gerben Janse
Stefan Karlsson
Michael Lehorst
Åsa Lundberg
Mattias Sandberg
David Ståhlberg

Omslag

MostPhotos

Skogsstyrelsens rapporter publiceras som pdf-filer på vår webbplats:
www.skogsstyrelsen.se.
Här kan även tidigare publicerade rapporter, liksom böcker och övriga trycksaker laddas
ner eller beställas.

Innehåll

Förord	5
Globala megatrender	6
Svag tillväxt i världsekonomin	6
Ojämn återhämtning efter pandemin	6
Desinformation ett hot mot liberala demokratier	6
Mer fokus på stärkt beredskap än på minskade utsläpp	7
Är tillväxtparadigmet oförenligt med jordens begränsade resurser?	7
Vi blir mer förmögna men delvis mindre jämlika	8
AI-maskineriet tuggar på	8
Överturism och ”coolcation” i världens största bransch	8
Värderingar och sociala faktorer	10
Beredskap bland européer för hållbar konsumtion	10
Utbildningsnivå och kön förändrar den svenska väljarkåren	10
Sviktande engagemang för jämställdhet?	10
Viral expertis bidrar till en polarisering som kanske inte finns	11
Gammelmedia står hyfsat stadigt	11
Förklarlig dynamik i ungas intressen?	12
Dragkamp om uppmärksamhet i skärmarnas århundrade	12
Politik och juridik	14
Beredskapsfrågorna växer på bred front – så även i skogen?	14
Står EU inför ett existentiellt hot?	14
Konsekvenser av Europaparlamentsvalet delvis dolda i dunkel	15
Ökad policykomplexitet i EU-lagstiftning	15
Krock mellan kärnverksamhet och en växande ”mittokrati”	15
Svensk statsförvaltning delvis ifrågasatt	16
Näringsliv	17
Stagnerad europeisk konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt	17
Attackerna i Röda havet stör svensk skogsindustri	17
Dyr prislapp för BNP med kriser för ekosystemtjänster	18
Forskning	20
Mycket i görningen även om skog	20
Spaningar från skogskongressen IUFRO	20
”Climatization” genomsyrar det mesta och kräver perspektivskifte	20
Mest ros för den digitaliserade skogen	21
En tudelad skogsvärld – om jämställdhet och jämlikhet i skogen	21

Summering och slutsatser	22
Trender fortsätter, ökar i omfattning, styrka och effekt	22
Först ekonomisk tillväxt, sedan klimat och miljö – eller tvärtom?	22
Desinformation och polarisering försvårar förmågan att lösa samhällsproblem	22
Världen i vår hand och vårt vardagsrum – vilka är alternativen?	23

Förord

Skogsstyrelsen har länge tagit fram årliga omvärldsanalyser för internt bruk. Analyserna utgår i stort från en modell, PESTEL, som behandlar politiska, ekonomiska, sociologiska, teknologiska, miljömässiga och juridiska områden.

Omvärldsanalysen syftar till att identifiera, skapa en överblick över, analysera och medvetandegöra om pågående händelser, processer, trender och drivkrafter i omvärlden. De bidrar till att se skogsfrågorna i ett större perspektiv, vägleder oss att formulera handlingsalternativ för verksamheten och ökar vår förmåga att genomföra vårt uppdrag.

Vi har identifierat viktiga omvärldsfaktorer och konstruerat idéer om hur de kan höra samman. Ofta rör vi oss mellan den globala, europeiska och nationella nivån, där gränserna kan vara synliga eller mer sammanvävda. Generellt är vi sparsmakade med lokala perspektiv och långtgående beskrivningar av kopplingar till skog, skogsbruk och Skogsstyrelsens verksamhet – det överlåter vi till läsaren.

Årets omvärldsanalys visar att utpekade trender i 2023 års analys fortfarande är aktuella, har blivit tydligare, samt har ökat i styrka och effekt. En spaning är att olösta klimat- och miljöproblem i högre grad kommer att hämma ekonomisk tillväxt och välbefinnande, en annan att desinformation och polarisering försvårar förmågan att lösa samhällsproblem. Vi presenterar också spaningar från världens största kongress för forskning och utveckling inom skogsfrågor, IUFRO, som arrangerades i Stockholm under året. När vi nästan lagt sista handen vid analysen stod resultatet av det amerikanska valet klart, och i ett svep påverkades flera av våra spaningar.

Inför årets analys bidrog flera medarbetare med goda inspel. Vi har tagit till oss av dem och de färgar såväl arbetssättet med analysen som dess innehåll. Även fortsättningsvis utvecklar vi arbetet, inte minst hur analysen tillämpas och integreras i våra verksamheter.

Lycksele 2024-11-18

Magnus Viklund
Enhetschef policy och analys, Skogsstyrelsen

Globala megatrender

Svag tillväxt i världsekonomin

Den globala ekonomin har stabiliserats efter flera år av negativ utveckling och tillväxten väntas bli moderat (2,6–2,7 procent) under kommande år. Men orosmomenten är flera. Geopolitiska spänningar mellan bland annat USA och Kina, samt mellan Europa och Ryssland kan störa handeln och råvarumarknader, öka inflationen och pressa tillbaka den ekonomiska aktiviteten. Europa tappar i konkurrenskraft. Konflikterna i Mellanöstern spär på osäkerheterna.

Politiska beslutsfattare står inför svåra prövningar när resurser behöver frigöras för tillväxthöjande investeringar. Ett ökat internationellt samarbete är nödvändigt bland annat för globala samhällsutmaningar, som att tackla hoten från klimatförändringar, säkra fortsatt frihandel och livsmedelstillgång och att hantera nya teknologier, inte minst AI.¹ Utfallet av presidentvalet i USA innebär nya premisser för att kollektivt kunna lösa dessa utmaningar.

Ojämn återhämtning efter pandemin

Covid-19-pandemin flyttade den ekonomiska utvecklingen tre år tillbaka i tiden och pågående återhämtning är ojämn. Ett av tre låginkomstländer är fattigare idag än före pandemin, 100 miljoner fler människor led av hunger 2022 jämfört med 2019 och flickors och kvinnors rättigheter har minskat i flera avseenden. Omfattande utmaningar kvarstår att hantera efter pandemin för att minska de ökade klyftorna mellan industriländer och utvecklingsländer. Av delmålen i Agenda 2030 verkar endast 17 procent kunna nås till 2030, medan 19 procent går åt fel håll.²

I en svensk kontext hamnade skogen i centrum under pandemin, bland annat som ”hemestermiljö”, genom en ökad efterfrågan på inhemskt virke och brist på utländsk arbetskraft. Trots att vi i många avseenden lagt pandemin bakom oss gör sig effekterna fortfarande påmind, både globalt och lokalt. Vad tar vi med oss för erfarenheter i en framtida pandemi?

Desinformation ett hot mot liberala demokratier

Resultaten av supervalåret 2024 visar att demokratin fortsätter att minska globalt. En majoritet (71 procent) av världens befolkning lever i autokratier – en ökning från 40 procent sedan 2014. Demokratiska institutioner som är mest under attack är media, yttrandefrihet och civilsamhället.³ I Europa har Österrike, Cypern, Grekland, Israel, Portugal, Slovenien, Polen och Slovakien gått i illiberal riktning. Men det finns ljusglimtar, som ett godkänt demokratiskt val i Sydafrika och en

¹ World Bank 2024. Global Economic Prospects, June 2024. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-2058-8.

² FN 2024. The sustainable development goals report 2024.

³ Nord et al. 2024. Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot. University of Gothenburg: V-Dem Institute.

försvagad maktposition för Narendra Modi i Indien, som på senare år styrt landet i en mer autokratisk riktning.⁴

Desinformation destruerar och destabiliserar och är den allvarligaste risken när det gäller att påverka och splittra samhällen enligt världsekonomisk forums riskrapport för 2024. Det kan undergräva legitimiteten för nyvalda regeringar och leda till våldsamma protester, hatbrott, konfrontationer och terrorism. Polariserade verklighetsuppfattningar kan uppstå, samtidigt som det politiska svaret blir mer kontroll över informationen baserat på vad som betraktas som sant.

Mer fokus på stärkt beredskap än på minskade utsläpp

Valresultaten under ödesåret 2024 väntas få stor betydelse för klimatomställningen. Utsläppen av växthusgaser måste minska med 42 procent till 2030 och med 57 procent till 2035 för att nå 1,5 gradersmålet.⁵ De globala ansträngningarna att begränsa utsläppen fortgår, men inget tyder på att målet kommer att nås. Tvärtom tar IPCC höjd för mer pessimistiska scenarier. Akuta risker för översvämningar, torka och andra effekter av klimatförändringarna tvingar fram anpassningsåtgärder där sådana inte tidigare har prioriterats av politiken.

Det kan noteras att Kina målmedvetet har skaffat sig ett försprång i fråga om klimatanpassning i förhållande till världens övriga stora ekonomier.⁶ Agerandet kan leda till konkurrensfördelar och sätter in frågan om samhällsskydd i en geopolitisk kontext. Inom det europeiska samarbetet tenderar stärkt beredskap i vid bemärkelse bli ett alltmer prioriterat politikområde mot bakgrund av både krigshot och överhängande risker för naturkatastrofer.

Är tillväxtparadigmet oförenligt med jordens begränsade resurser?

För första gången har planetens nio gränser inom vilka vi kan trygga en säker utveckling för mänskligheten kartlagts.⁷ Dessa gränser har en stark och komplex påverkan på våra samhällen och vår ekonomi. Trots att sex av gränserna är passerade fortsätter människans påverkan på dem att öka, ozonskiktet undantaget.

Idag råder en någorlunda konsensus om att en oändlig ökad ekonomisk tillväxt inte är möjlig på en ändlig planet. Sambandet mellan ökad BNP och ökad förbrukning av naturresurser behöver brytas, men idag saknas sådana exempel.⁸ För fortsatt ekonomisk tillväxt och ett ökat välstånd är lösningar av globala polykriser som klimat och biodiversitet nödvändiga. Kriser som förstärker,

---

⁴ Utrikespolitiska institutet. Indien: Modi inte odödlig. <https://www.ui.se/utrikesmagasinet/analyser/2024/juni/indien-modi-inte-ododlig/> Hämtad 2024-10-15.

⁵ Emissions Gap Report 2024. UNEP - UN Environment Programme.

⁶ The Wire 2022-07-17. <https://www.thewirechina.com/2022/07/17/chinas-climate-adaptation-advantage/>. Hämtad 2024-06-25.

⁷ Richardson et al. 2023. Earth beyond six of nine planetary boundaries. Science Advances 9, eadh2458. DOI:10.1126/sciadv.adh2458.

⁸ United Nations Environment Programme 2024. Global Resources Outlook 2024: Bend the Trend – Pathways to a liveable planet as resource use spikes. International Resource Panel. Nairobi.

accelererar och synkroniserar med andra konflikter över territorium och resurser, samt tvångsflyttningar och försämrad hälsa.⁹

Vi blir mer förmögna men delvis mindre jämlika

Förmögenheten¹⁰ ökar i världen men med olika fart. Andelen vuxna med lägst förmögenhet (under 10 000 USD per år) nästan halverades mellan 2000 och 2023. Sedan 2008 har ojämlikheten¹¹ minskat något i Nordamerika men ökat i Sydamerika, Östeuropa och Asien. I Sverige är ojämlikheten något ökande och större än i USA och andra västeuropeiska länder,¹² främst till följd av stigande kapitalinkomster för de med högst inkomster. Trenden i Sverige kan urholka vissa gruppers tillit till samhället och politiken.¹³

AI-maskineriet tuggar på

AI-utvecklingen accelererar och i EU har världens första lagstiftning trätt i kraft som ska säkerställa att utveckling, marknadsföring, tillgängliggörande och tillämpningar av AI-system speglar unionens grundläggande värderingar. Nyordet ”slop”, besläktat med spam, fångar det växande fenomenet med slumpmässigt AI-producerade bilder och text med märkligt innehåll. AI som kan skapa digitalt innehåll kan effektivisera offentlig förvaltning. Medborgare och företag kommer sannolikt även använda sig av AI i sina kontakter med varandra. Här blir tilliten till AI en central fråga (se avsnitt ”Svensk statsförvaltning delvis ifrågasatt”).

Överturism och ”coolcation” i världens största bransch

Europa är världens främsta turistregion med hundratals miljoner besökare årligen¹⁴ och har samtidigt världens snabbast uppvärmning. Extremvärme, skogsbränder, vattenbrist och dödsfall kopplade till värmen i medelhavsområdet har uppmärksammats, men hittills inte tydligt påverkat och minskat turistströmmarna. Under 2024 återhämtade sig turistindustrin – världen största bransch med knappt tio procent av världens BNP¹⁵ – till förpandemiska nivåer.

”Coolcation” blev ett populärt begrepp för att beskriva turister som söker sig till svalare destinationer under sommar eller vinter. Samtidigt har överturism fått stor uppmärksamhet med protester och begränsningar i städer som Venedig, Dubrovnik och Barcelona. Överturism i en mindre skala har uppmärksammats i

⁹ United Nations Environment Programme 2024. Navigating New Horizons: A global foresight report on planetary health and human wellbeing. Nairobi.

¹⁰ Förmögenhet definieras som värdet av finansiella tillgångar adderat med reala tillgångar (främst bostäder) som ägs av hushållet subtraherat deras skulder.

¹¹ Ojämlikhet mäts med hjälp av Gini-koefficienten, ett tal mellan noll och 100. Noll betyder exakt jämlikhet, dvs ett scenario där alla äger exakt lika mycket rikedom, medan 100 betyder att en individ äger alla tillgångar och alla andra äger noll, dvs absolut ojämlikhet.

¹² Global Wealth Management 2024.

<https://www.ubs.com/global/en/wealthmanagement/insights/global-wealth-report.html>. Hämtad 2024-07-11.

¹³ Finanspolitiska rådet 2024. Ekonomisk ojämlikhet i Sverige Översikt av fakta och framtidsutmaningar. Särskilda studier. 2024/1. ISBN: 978-91-985545-8-8.

¹⁴ UN Tourism 2024-05-21. <https://www.unwto.org/news/international-tourism-reached-97-of-pre-pandemic-levels-in-the-first-quarter-of-2024>. Hämtad 2024-08-23.

¹⁵ World Travel & Tourism Council 2024-04-04. <https://wttc.org/news-article/travel-and-tourism-set-to-break-all-records-in-2024-reveals-wttc>. Hämtad 2024-08-23.

svenska Jämtlandsfjällen. Turismens påverkan på lokalsamhällen i kombination med en globalt växande medelklass med resepotential innebär möjligheter och problem även i Sverige, där tillgänglig natur är dragkraft för besökare.

Värderingar och sociala faktorer

Beredskap bland européer för hållbar konsumtion

Drygt tre fjärdedelar av Europas medborgare anser att miljöfrågor direkt påverkar deras dagliga liv och hälsa.¹⁶ Fyra av fem respondenter i EU liksom i Sverige anser att miljölagstiftning på unionsnivå är nödvändig för att skydda landets miljö. Medborgare från elva länder, inklusive Sverige, anser att en cirkulär ekonomi är mest effektivt för att lösa miljöproblemet. EU-medborgare liksom svenskar rankar bland annat stärkta naturskyddslagar och restaurering av natur som prioriterade åtgärder för att skydda sin natur.

Beredskap för ett mer hållbart konsumentbeteende finns bland nästan sex av tio EU-medborgare och bland 86 procent av svenskarna. Det finns en vilja att betala mer för hållbara, lättreparerade och återvinningsbara produkter. En klar majoritet av svenskarna är oroad över klimatförändringarna och vill se mer åtgärder.

Utbildningsnivå och kön förändrar den svenska väljarkåren

För väljare i västerländska demokratier är utbildningsnivå allt viktigare i partival medan sambandet mellan klass- och yrkestillhörighet blir allt svagare. Akademiker i Sverige som tidigare främst röstat på högerpartier röstar idag oftare på rödgröna partier.¹⁷ Yrkesutbildade som tidigare röstat på partier till vänster röstar oftare på främst konservativa och nationalistiska högerpartier. Ungdomar, framför allt unga män, bryter i viss mån mönstret och går oftare åt höger oavsett utbildningsnivå. I stort går kvinnor i Sverige åt vänster och män åt höger, detta är särskilt tydligt bland kvinnliga akademiker.¹⁸

Förändringarna i den svenska väljarkåren förklaras med framväxten och betydelsen av kulturella värderingar, eller GAL-TAN (Grön-Alternativ-Libertär vs. Traditionell-Auktoritär-nationalistisk).¹⁹ Konflikter mellan vänster och höger som tidigare främst har definierats utifrån plånboksfrågor har bytt plats till frågor som migration, mångkultur och kärnkraft. Trenderna i den svenska väljarkåren återkom i årets val till Europaparlament.²⁰

Sviktande engagemang för jämställdhet?

Senaste årens kriser i omvärlden påverkar samhället och förutsättningarna för jämställdheten. Ett trendbrott skedde 2021 med ökade skillnader i disponibel inkomst mellan kvinnor och män i Sverige. Ojämlighet och ojämställdhet har sänkt medellivslängden hos lågutbildade kvinnor och ökat det obetalda

¹⁶ Europeiska kommissionen 2024. Attitudes of Europeans towards the Environment. Face to face Eurobarometer.

¹⁷ Dagens arena 2021-08-23. Utbildning allt viktigare vid val av parti. <https://www.dagensarena.se/innehall/utbildning-allt-starkare-markor-hos-svenska-valjare/>. Hämtad 2024-09-02.

¹⁸ SCB, Statistiska centralbyrån. Partisympatiundersökningen maj 2024. ISSN: 1654-3246.

¹⁹ Demokratirådet 2021. Polarisering i Sverige. ISBN 978-91-88637-56-7.

²⁰ SVT 2024-06-09. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/eu-val-2024-senaste-nytt-liverapport?inlagg=0caad5815e9d85a92028af449ad18ed0>. Hämtad 2024-11-12.

omsorgsarbetet av äldre.²¹ Samtidigt anser unga kvinnor att jämställdhet är mindre viktigt nu än tidigare.²²

Forskning visar att den svenska me too-rörelsen, till skillnad från andra länder, skiftade fokus från mediala beskrivningar av enskilda offer och förövare till maktstrukturer och tystnadskulturer.²³ Branschernas upprop, däribland det för skog (#slutavverket), satte press på arbetsgivare och samhälle att få till strukturella lösningar på sexuella trakasserier.

Viral expertis bidrar till en polarisering som kanske inte finns

Polarisering anses generellt skada demokratiska processer, som vår förmåga att lösa samhällsproblem med långsiktig nytta för kollektivet. Den allmänna opinionen i till exempel miljöfrågor kan dock i många länder vara väsentligt mindre polariserad än vad debattklimatet anger. Majoriteten kan vara moderata eller ljumma i sina åsikter, medan en minoritet med starka åsikter fångas i ekokammare och engagerar sig i affektivt laddade konflikter. När deras åsikter uttrycks offentligt kan det allmänt uppfattas som att samhället är mer splittrat än vad det egentligen är.²⁴

Ett näraliggande exempel är skogsdebatten. Att frågor som rör skog är polariserade har närapå blivit ett mantra. Bilden som framträder i media speglar inte nödvändigtvis hur den skogliga opinionen ser ut i breda väljargrupper.

Konspirationsteorier göder polarisering. Mellan en femtedel och en tredjedel av svenskarna instämmer i påståenden om att man inte kan lita på information från officiella källor och forskare och att de är styrda av hemliga organisationer och dolda agendor.²⁵ Sociala medier ger nya aktörer möjlighet att engagera sig i det offentliga samtalet. Budskapen i sociala medier får större gensvar i och med att man använder ett känslomässigt och förenklat språk, bildmaterial och hashtaggar. Genom att anpassa budskapet till den sociala medielogiken kan även traditionella experter nå ut till nya publikgrupper och stärka kommunikationens genomslag. Men om populariserande virala experter utan formell expertkunskap eller erfarenhet lyckas skapa opinion riskerar de att förvirra och komplicera beslutsfattarens arbete och i förlängningen utmana demokratin.

Gammelmedia står hyfsat stadigt

Det är lätt att tro att grindvaktarnas och redaktörers era är förbi med dagens snabbspår för alla och envar att nå ut med sin sanning och upplevelse. SOM-undersökningarna visar dock ett fortsatt högt förtroende (drygt sju av tio svenskar)

²¹ Jämställdhetsmyndigheten 2024. Jämställdhetsarbetet tappar styrfart – resultatrapporten 2024. Rapport 2024:10. Dnr: 2022/416.

²² Ungdomsbarometern. Rapportsläpp: Generationsrapporten 2024. <https://www.ungdomsbarometern.se/rapportslapp-generationsrapporten-2024/> Hämtad: 2024-04-10.

²³ Ganetz, Hansson & Sveningsson (red.) 2022. Maktordningar och motstånd. Forskarperspektiv på #metoo i Sverige. Nordic Academic Press.

²⁴ Judge et al. 2023. Environmental Decision-Making in Times of Polarization. Annual Review of Environment and Resources 48:477-503.

²⁵ SOM-institutet 2022. Du sköra nya värld. SOM-antologi nr. 81, den nationella SOM-undersökningen.

för public servicemedierna Sveriges Television och Sveriges Radio. Ungefär varannan person har ett stort förtroende för innehållet i TV4 och lokala morgontidningar. Allra lägst förtroende har svenskarna för digitala plattformar som Youtube och Facebook.

Samtidigt finns en ökad politisering i allmänhetens förtroende för nyhetsbärande medier: personer som placerar sig själva till vänster i politiken uttrycker ett större förtroende jämfört med personer som placerar sig på högerkanten. Framför allt Sveriges Television, Sveriges Radio och Aftonbladet betraktas med skepsis. Den ökade politiseringen av medieförtroendet är en del av ett mönster i en mer generell trend, där partisympatier alltmer styr tilltron till samhällsinstitutioner.²⁶

Förklarlig dynamik i ungas intressen?

Ungas samhällspolitiska intresse har sjunkit (från 50 procent 2018 till 38 procent 2023), liksom andelen unga som anser att klimat och miljö är de viktigaste frågorna (från 48 procent till 34 procent sedan 2021). Parallellt minskar ungas tilltro till politikernas förmåga att hantera samhällets utmaningar. Majoriteten av alla unga tror att samhällets framtid är mörk eller ganska mörk och bara en av fem ser ljus eller ganska ljus på den. Unga kvinnor är mest pessimistiska. Även om flertalet unga anser att demokrati är det bästa statsskicket ökar antalet som inte gör det, framför allt bland pojkar.

I en ovanligt turbulent omvärld kan det finnas rationella skäl till att ge mer plats för mer nära och påverkbara frågor som utbildning och ekonomi. När det gäller just utbildning tillsammans med rasism och jämställdhet mellan könen anser dock unga att utvecklingen fortsatt går i en positiv riktning.²⁷

Dragkamp om uppmärksamhet i skärmarnas århundrade

Barns skärmtid har på bred front blivit föremål för politisk debatt, rekommendationer och förslag på begränsningar. Kina går i bräsch; sedan 2021 är spelande online begränsat och sociala medier filtrerar innehållet för unga. Blir omfattande begränsningar av skärmtid verklighet globalt får det rimligtvis också ekonomiska återverkningar på större företag inom telekom och media. I det som har beskrivits som en uppmärksamhetsekonomi liknas (social) mediekonsumtion vid ett slags obetalt arbete där vår skärmtid är handelsvara.²⁸

Synen på skärmtidens effekter på inlärning och psykisk ohälsa är delvis splittrad. Sömnproblem, negativ kroppsuppfattning och depressiva symptom har kunnat härledas till digital medianvändning.²⁹ Skärm-oron har även geo/cyber- och

²⁶ Mittuniversitetet 2022. Reflektioner från valet 2022 av ledande forskare DEMICOM-rapport nr 51. ISBN: 978-91-89341-77-7.

²⁷ Ungdomsbarometern 2024. <https://info.ungdomsbarometern.se/ungdomsbarometern>. Hämtad 2024-10-01.

²⁸ Till exempel SvD 2024-09-04 <https://www.svd.se/a/vgk15/bakom-folkhalsomyndighetens-rekommendationer-om-skarmtid>. Hämtad 2024-11-12, och GP 2024-7-28. <https://www.gp.se/ledare/sa-arbetar-dina-barn-gratis-for-techjattarna.dbcf4f37-7933-46e9-91d7-8c59292a9e02>. Hämtad 2024-09-04.

²⁹ Folkhälsomyndigheten 2024. Digitala medier och barns och ungas hälsa. En kunskapssammanställning Artikelnummer 24190.

brottspolitiska förtecken, med uppmärksamhet riktad mot vilka företag, länder och aktörer som har inflytande över barns tid och aktiviteter.³⁰

Det återstår att se på vilka sätt skogen kommer att vara en betydelsefull del av uppväxtmiljön för framtida generationer.³¹ Evidensen för ett samband mellan barns naturkontakt och deras psykiska och beteendemässiga hälsa anses vara stark även om en generell slutsats är svår att dra.³² Sannolikt kommer vi se allt fler exempel på där människor aktivt söker motvikter till livet framför skärmar. Ökningen av antalet medlemmar inom scoutrörelsen skulle till exempel kunna ses som ett tecken.³³

---

³⁰ SvD 2024-08-23 <https://www.svd.se/a/Avb4kE/google-meta-snapchat-och-tiktok-pa-mote-med-gunnar-strommer>. Hämtad 2024-08-23.

³¹ Folkhälsomyndigheten 2021. Miljöhälsorapport 2021 – Barns miljörelaterade hälsa. Artikelnummer 20010.

³² Folkhälsomyndigheten 2024. Grönskans kvaliteter och barns hälsa – Kunskapsunderlag om barns hälsa och utveckling vid vistelse i gröna miljöer med fokus på ekosystemtjänster. Artikelnummer 24020.

³³ Mitt i Stockholm 2024-05-13. <https://www.mitti.se/nyheter/stillasittandet-okar--liksom-scouterna-6.3.218733.01e68f0ba0>. Hämtad 2023-08-28.

Politik och juridik

Beredskapsfrågorna växer på bred front – så även i skogen?

I mörkret av Rysslands invasionskrig i Ukraina trädde Sverige i mars 2024 in som fullfärdig medlem i Nato. Nationellt finns en stor politisk enighet om en upprustning av det svenska försvaret och satsningar görs på cybersäkerhet. Jämfört med försvarssatsningarna som gjordes vid andra världskrigets utbrott är dagens försvarsutgifter mätt i andel av BNP dock lägre.³⁴

Utöver militära samarbetsfrågor innebär Natomedlemskapet krav på att minska sårbarheten i Sverige genom investeringar i bland annat järnvägsinfrastruktur. En beräkning visar att Natorelaterade investeringar i prioriterade infrastrukturprojekt kan komma att kosta 111 miljarder kronor.³⁵ Men efter det amerikanska presidentvalet kan frågan om prislappen för Nato åter bli aktuell inom EU och Sverige.

Livsmedelsförsörjningen är en central beredskapsfråga för Sveriges försörjningsförmåga i kristider. Skogen står inte på samma sätt i beredskapens blickfång. Samtidigt klassificerar MSB utrikeshandel – där skogsprodukter väger relativt tungt – som en viktig samhällsfunktion.³⁶ Ukrainas ansträngningar att upprätthålla sin totala exportkapacitet bär syn för sägen.

Står EU inför ett existentiellt hot?

I EU:s strategiska agenda för 2024–2029 lyfts prioriteringar om ett fritt, demokratiskt, starkt, säkert, blomstrande och konkurrenskraftigt EU. Jämfört med tidigare har andra frågor än de som följde av den gröna given kommit i fokus. Utgången av det amerikanska presidentvalet riskerar att förstärka de prövningar som blivit så påtagliga för EU efter Rysslands invasion av Ukraina. Den globala utvecklingen inom vitala områden som säkerhet, tillväxt, tullar, klimat och energiomställning kräver sannolikt en kraftsamling och ett enat EU samtidigt som det nuvarande ungerska ordförandeskapet belyser de sprickor som finns.

En inspirationskälla för EU-kommissionen är Draghi-rapporten.³⁷ Genom att stärka teknisk innovation, investera i artificiell intelligens och ren teknik som elfordon, kan Europa öka sin konkurrenskraft gentemot USA och Kina. Rapporten har även ett starkt fokus på klimat och energi, bland annat med en gemensam plan för att fasa ut fossila bränslen, öka säkerheten och minska beroenden av kritiska råvaror och digital teknik från Asien och Kina.

³⁴ SVT 2024-07-01. <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sverige-lagger-mindre-pengar-pa-forsvaret-jamfort-med-efter-andra-varldskriget>. Hämtad 2024-10-18.

³⁵ Stockholms handelskammare 2024. Det nya Natoekonomin – kraftigt ökade krav på vägar och järnvägar.

³⁶ MSB 2023-12-01. <https://www.msb.se/sv/annesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samhallsviktig-verksamhet/identifiera-samhallsviktig-verksamhet/>. Hämtad 2024-11-11.

³⁷ European Commission 2024-09. https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en. Hämtad 2024-09-24.

Konsekvenser av Europaparlamentsvalet delvis dolda i dunkel

Valet till Europaparlamentet försköt maktbalansen högerut. Fortfarande finns en majoritet i mitten med socialdemokrater (S&D), samt liberaler, konservativa och kristdemokrater (EPP). EU-kommissionens omvalda ordförande Ursula Von der Leyen har inte visat tydliga tecken på att frångå denna mittenmajoritet. Till följd av den politiska utvecklingen i några medlemsstater och utspridda bonde- och landsbygdsprotester krävde EPP innan valet att några miljö- och klimatrelaterade delar av den europeiska gröna given revideras.

Högergiren i EU får effekt i Europeiska rådet och ministerrådet, där medlemsstaternas statsministrar respektive ministrar förhandlar. Förändringar i medlemsstaternas och EU:s politiska karta påverkar även tillämpningen av lagstiftningen inom EU:s gröna giv. Där blir förhandlingar om detaljer i så kallade genomförandeakter och delegerade akter nötter att knäcka.

Jessika Roswall (M) är utsedd till kommissionär för miljö, vattenresiliens och en konkurrenskraftig cirkulär ekonomi. I uppdraget ingår att ta fram en lagstiftning om cirkulär ekonomi, revidera strategin för bioekonomi, utveckla ”naturpositiva åtgärder och privata investeringar” och naturkrediter, samt säkra att EU uppnår internationella åtaganden gällande biologisk mångfald. Inte minst det sistnämnda ställer krav kan konstateras efter FN:s förlängda möte om biologisk mångfald (COP16).

Ökad policykomplexitet i EU-lagstiftning

En effekt av EU-medlemskapet är en ökning de senaste åren av både antalet lagförslag och dess komplexitet. Antalet ord har till exempel ökat.³⁸ Detta kräver mer resurser av medlemsstaterna – både för att analysera och förhandla under tiden lagstiftningsprocessen pågår och för att sedan genomföra lagstiftningen, inklusive anpassa den till nationella regelverk. Naturrestaureringsförordningen och LULUCF-förordningen är belysande exempel. Trots att Lissabonfördraget inte innehåller bestämmelser om en gemensam skogspolitik utövar EU-kommissionen en allt större styrning i skogsrelaterade frågor,³⁹ främst baserad på fördragets artiklar om miljöpolitik.

Krock mellan kärnverksamhet och en växande ”mittokrati”

När det gäller offentlig förvaltning i Sverige varnar forskare för ”mittokratins” utbredning inom offentlig sektor, inte minst inom områden som sjukvård, socialtjänst och polisväsende.⁴⁰ Den ”mittokratiska” organisationsmodellen koncentrerar makt och resurser på mellanchefsnivå och utanför kärnverksamheten. Ett kännetecken är att fler och mer professionaliserade administratörer dominerar organisationen och att deras kompetens premieras högre än den i kärnverksamheten. Snarare än att ge stöd till organisationen kan

³⁸ Breugel analysis 2024. Simplifying EU law: a cumbersome task with mixed results.

³⁹ European Commission 2024. https://environment.ec.europa.eu/topics/forests_en. Hämtad 2024-10-01.

⁴⁰ Alvehus & Weichselberger 2024. Administration i offentlig sektor - Om expansion, elevering och mittokrati. ISBN: 9789144177908.

administrationen ställa mer krav på kärnverksamheten och vilja kontrollera att den efterlever kraven.⁴¹

Samtidigt pågår den digitala utvecklingen där alla väntas bli sina egna administratörer. Riksrevisionen konstaterar å sin sida att resurser som frigörs genom digitalisering och associerade stordriftsfördelar äts upp av ökade resurser för IT-stöd. Riksrevisionen noterar också att ökade resurser går till andra kvalificerade stödfunktioner som juridik, kommunikation och upphandling. Detta innebär sammantaget mindre resurser till kärnverksamheten.⁴² Riksrevisionen menar att regering och myndigheter behöver följa och problematisera kring det här fenomenet – är det ett effektivt sätt att använda offentliga resurser?

Svensk statsförvaltning delvis ifrågasatt

Krympande anslag, detaljstyrning och anklagelser om myndighetsaktivism är en återkommande litanian i medierapporteringen. En ny slags misstro riktas mot statsförvaltningen vilket oroar till exempel fackförbund för statsanställda.⁴³ Misstron riskerar att hota relationen mellan politik och myndighetstjänstemän.⁴⁴ Bristen på genomslag för experters kunnande ges uttryck när politiska beslut inte tar tillräcklig hänsyn till forskning och evidensbaserad kunskap.⁴⁵ Mottagandet av slutsatser och analyser från bland annat Finans- och klimatpolitiska rådet och myndigheter med ansvar för miljö kvalitetsmål och klimatfrågor är några exempel. Trots ökade tendenser till en misskrediterad statsförvaltning är den statliga värdegrundens gemensamma principer⁴⁶ även fortsättningsvis en fundamental ledstång och förutsättning för svenska myndigheter att utföra sina uppdrag.

⁴¹ Publikt 2022-11-02. <https://www.publikt.se/debatt/det-behovs-atgarder-att-minska-det-administrativa-arbetet-24757>. Hämtad 2024-11-12.

⁴² Regeringens skrivelse 2020/21:218. 2020. Riksrevisionens rapport om administrationen i statliga myndigheter.

⁴³ Aftonbladet 2023-02-22. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/GMwpl/fackforbund-statliga-tjansteman-ar-inte-aktivister>. Hämtad 2024-10-09.

⁴⁴ Arbetsvärlden 2024-06-10. <https://www.arbetsvarlden.se/debatt/tidopartierna-kor-over-tjanstemannen/>. Hämtad 2024-09-26.

⁴⁵ Mittuniversitetet 2022. Reflektioner från valet 2022 av ledande forskare DEMICOM-rapport nr 51. ISBN: 978-91-89341-77-7.

⁴⁶ Den statliga värdegrundens sex gemensamma principer för en demokratisk, effektiv, rättssäker och korruptionsfri förvaltning är: demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

Näringsliv

Stagnerad europeisk konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt

Ekonomi (BNP) i EU halkar sedan 2000 efter USA främst orsakat av lägre produktivitet utveckling, där den reala per capita inkomsten vuxit dubbelt så mycket i USA jämfört med EU. EU:s svaga produktivitet förstärks ytterligare av att arbetskraften väntas minska från 2040 och framåt.⁴⁷ Ekonomisk tillväxt i framtiden är starkt knuten till framgång i techsektorn. Enbart fyra av världens 50 techföretag är europeiska.

USA är Sveriges tredje största handelspartner, varuexporten stod för 335 miljarder kronor 2023. Endast en mindre del av skogsindustriens produkter exporteras till USA, merparten går till Europa och andra delar av världen. USA:s nya president har talat om att gynna inhemsk ekonomi och tillverkning och tullar på 60 procent på all import från Kina och 10–20 procent på all övrig import. Vad utfallet blir efter valet återstår att se. Om tullarna blir verklighet riskerar svensk export att minska med drygt 17 procent. Notan för handelskrig och stigande tullar och andra handelshinder hamnar i slutändan hos världens konsumenter som får betala med högre priser och stigande inflation.

Med Northvolts kris har statens inblandning i den gröna omställningen ifrågasatts. Andra menar att innovation är förknippad med risktagande och att inte investera i grön teknik är en ännu större risk och att den gröna tekniken är en nödvändighet för klimatet och en tillväxtpotential för industrin.

Attackerna i Röda havet stör svensk skogsindustri

Geopolitiken får effekt även för Sveriges skogsindustri. Huthirebellernas attacker mot containerfartyg i Röda havet är vardag sedan ett decennium med störningar av världshandeln som följd. Problemet har eskalerat som en effekt av kriget i Gaza.⁴⁸ Omkring 15 procent av den globala handelssjöfarten och 40 procent av den totala handeln mellan Asien och Europa går genom Suezkanalen. En tredjedel av den svenska exporten i volym som skeppas via Suezkanalen är produkter från skogsindustrin. Förlängda ruttor och förändrade logistikkedjor i övrigt skapar osäkerhet för branschen.⁴⁹ De idag låga fraktpriserna minskar riskerna i närtid, men består instabiliteten finns risk för väsentliga kostnadsökningar på sikt.

---

⁴⁷ Europeiska kommissionen 2024-09. https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en. Hämtad 2024-09-24.

⁴⁸ AP 2024-01-12. <https://apnews.com/article/red-sea-yemen-houthis-attack-ships-f67d941c260528ac40315ecab4c34ca3>. Hämtad 2024-06-25.

⁴⁹ Skogsindustrierna 2024-01-31. <https://www.skogsindustrierna.se/aktuellt/nyheter/2024/01/krisen-i-roda-havet-drabbar-svensk-export-av-skogsprodukter/>. Hämtad 2024-06-25.

Dyr prislapp för BNP med kriser för ekosystemtjänster

I Sverige och internationellt uppmärksammas alltmer växande ekonomiska risker relaterade till förlusten av biologisk mångfald.^{50,51} Försvinner arter och genetisk variation kan det få konsekvenser för hur ekosystemen fungerar och riskera naturresursernas ekonomiska bidrag till näringslivet.⁵² En ökad medvetenhet i frågan syns exempelvis bland fondsparare och SEB har därför infört nya exkluderingskriterier för biologisk mångfald.

Ett annat exempel är Nordea som bedömer att kollapsade eller kraftigt försvagade lokala ekosystem sannolikt ger effekter längs med företagens värdekedjor, vilket kan leda till inflation och systemkritiska ekonomiska risker.⁵³ *Network for Greening the Financial System*, där bland andra Riksbanken och Finansinspektionen deltar, har identifierat att förlust av biologisk mångfald kan medföra risker och instabilitet för de finansiella systemen.

Arbete med naturrelaterade finansiella upplysningar (TFND) är på väg att bli en integrerad del av verksamheten för företag inom bank- och finansbranschen i Sverige och globalt.⁵⁴ ”*Nature positive*” är ett nytt begrepp som syftar till att hejda och vända förlusten av biologisk mångfald. Med regler och mätverktyg ökar chansen för att mål och åtgärder ska ge tänkt effekt för företag inom jordbruk, skogsbruk och finans.

En växande uppsjö av vetenskaplig litteratur visar olika makroekonomiska samhällseffekter till följd av klimatförändringar och hot mot ekosystemtjänster. Några exempel:

- Ett årligt bortfall på 2,3 procent av globala BNP från 2030 om ekosystemtjänsterna pollinering, fiske och virke övergår till ett nytt tillstånd eller kollapsar.⁵⁵ Värst drabbas låginkomstländer (-10 procent) och minst höginkomstländer (- 0,7 procent).
- En försämring enbart av pollineringstjänster kan innebära förluster på upp till 577 miljarder US-dollar per år för jordbruket globalt⁵⁶.

⁵⁰ Svenskt näringsliv 2024-10-01. Den biologiska mångfalden allt viktigare fråga för näringslivet. https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/hallbarhet-miljo-och-energi/den-biologiska-mangfalden-allt-viktigare-fraga-for-naringslivet_1221293.html. Hämtad 2024-10-02.

⁵¹ Naturvårdsverket 2023. Finansmarknaderna, klimatet och miljön. Redovisning av regeringsuppdrag (M2021/01846 m.fl).

⁵² Kungliga vetenskapsakademien 2023. Vetenskapen säger – om biologisk mångfald och evolution. Nr 4, 2023.

⁵³ Nordea 2023-06-21. <https://www.nordea.com/sv/nyhet/biologisk-mangfald-investera-for-att-bevara-natur-och-ekosystem>. Hämtad 2024-10-14.

⁵⁴ Network for Greening the Financial System 2023-06-09. <https://www.ngfs.net/en/liste-chronologique/ngfs-publications?year=2023>. Hämtad 2024-11-12.

⁵⁵ Johnson et al. 2021. The Economic Case for Nature: A Global Earth-Economy Model to Assess Development Policy Pathways. © World Bank, Washington, DC.

⁵⁶ Storbritanniens regering 2021-08-20. <https://www.gov.uk/government/publications/final-report-the-economics-of-biodiversity-the-dasgupta-review>. Hämtad 2024-11-13.

- Ett globalt inkomstbortfall på 19 procent kommande 26 år, vilket sexfaldigt överstiger kostnaden för att begränsa klimatförändringarna.⁵⁷
- En minskad BNP med 11–14 procent vid en global uppvärmning mellan 2–2,6 grader.⁵⁸
- En grads temperaturökning innebär, efter sex år, en minskning av globala BNP med tolv procent. Skadekostnaden för samhällsekonomin beräknas till 1 056 dollar per ton koldioxid. Vid en treprocentig temperaturökning faller produktion, kapitalstock och konsumtion med över 50 procent år 2100.⁵⁹
- Naturrelaterade skador bromsar den brittiska ekonomins tillväxt under 2030-talet med 6 eller 12 procent (två olika scenarier), mer än under finanskrisen och pandemin.⁶⁰

---

⁵⁷ Kotz, Levermann & Wenz 2024. The economic commitment of climate change. Nature 628: 551–557.

⁵⁸ Swiss Re Institute 2021-04-22. <https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/climate-and-natural-catastrophe-risk/expertise-publication-economics-of-climate-change.html>. Hämtad 2024-09-09.

⁵⁹ National bureau of economic research 2024. The macroeconomic impact of climate change global vs. local temperature. 2024. Working Paper 32450.

⁶⁰ [Green Finance Institute 2024-04-24](https://www.greenfinanceinstitute.com/insights/assessing-the-materiality-of-nature-related-financial-risks-for-the-uk). <https://www.greenfinanceinstitute.com/insights/assessing-the-materiality-of-nature-related-financial-risks-for-the-uk>. Hämtad 2024-09-06.

Forskning

Mycket i görningen även om skog

I slutet av 2024 presenterar regeringen sin forsknings- och innovationsproposition. Även om detaljerna återstår understryks det att forskning och innovation är avgörande för svensk konkurrenskraft, liksom för välstånd och förmåga att hantera samhällsutmaningar.⁶¹ Sverige är ett av de länder som investerar mest i forskning och innovation som andel av BNP. Vi rankas återkommande som ett av världens mest innovativa länder, där ofta patentansökningar används som måttstock⁶². Under senare tid har flera initiativ och förslag presenterats som rör en stärkt forskningsfinansiering. För skogens räkning sticker Wallenbergstiftelsens satsning ut, där 272 miljoner går till SLU för forskning om skogsbruk och biologisk mångfald.

Spaningar från skogskongressen IUFRO

I juni 2024 anordnades en av världens största skogskongresser (IUFRO) i Stockholm med ca 4 400 deltagare från 105 länder och 3 500 presentationer. Skogsstyrelsen bidrog till att planera och genomföra konferensen. Här summeras ett axplock av insikter från våra cirka 30 medarbetare som deltog på kongressen.

”Climatization” genomsyrar det mesta och kräver perspektivskifte

Klimatförändringarnas effekter på skog och skogsbruk var ett genomgående tema och forskningen är enig: det är bråttom att ställa om i skogen för att möta klimatförändringarna, men det finns utmaningar med att nå fram med forskningsresultat till politiken. I många länder har återkommande problem med torka, skogsskador och bränder inneburit att klimatanpassning blir en tvingande realitet. Assisterad förflyttning av träd, men även av jord från äldre skogar till unga är hittills ouppmärksammas åtgärder för att hantera förskjutningen av klimatzoner. Sverige har mycket att lära av internationella erfarenheter, bland annat om skoglig hydrologi.

Med ökad internationell handel och resande ökar flödet av arter mellan länder och kontinenter. Frågan är inte om utan när nästa invasiva främmande art introduceras, etableras och sprids i Sverige och blir ett stort problem för skogens olika värden. Skadegörarnas synergieffekter med klimatförändringarna gör frågan än mer komplex och illavarslande. Ökade skogsskador även av inhemska skadegörare kommer fortsatt vara en huvudvärk i skogssektorn.

Något som diskuterades var om ett perspektivskifte är nödvändigt för att hantera klimatförändringarna: behöver vi gå från arbete med skogens motståndskraft (resistens) och förmåga att stå emot förändringar (resiliens), till mer systematiska förändringar av skogsbruket (transition). Klimatanpassning framstår som en

⁶¹ Regeringen 2024-09-04. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/09/regeringen-presenterar-den-storsta-forsknings--och-innovationssatsningen-nagonsin/>. Hämtad 2024-09-11.

⁶² Patent och registreringsverket 2023-09-27.

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/09/regeringen-presenterar-den-storsta-forsknings--och-innovationssatsningen-nagonsin/>. Hämtad 2024-10-17.

starkare drivkraft för att använda alternativa skogsbruksmetoder, medan biologisk mångfald ofta verkar betraktas som en positiv sidoeffekt. En återkommande fråga var hur man i praktiken ska öka den skogliga beredskapen, inte minst genom en omställning från likåldriga skogar till blandskogar och andra skötselmetoder.

Mest ros för den digitaliserade skogen

Digitaliseringen påverkan på skog och skogsbruk var ett annat centralt spår på kongressen, dels vilka digitala underlag som behövs och är under utveckling, dels hur de enorma informationsmängderna ska hanteras. Många presentationer tog upp digitaliseringens påverkan och möjligheter för att kartlägga/övervaka och inventera produktions- och naturvårdsfaktorer, skogsskador, spårbarhet av råvara med mera. I skogssektorn finns ett stort intresse för AI-lösningar baserat på fjärranalysdata och data från skogsföretag inom områden som skogsinformation, precisionsskogsbruk, skogsarbete och övergripande hållbarhetsbedömning.

Parallellt med behovet av digitala lösningar finns det också utmaningar med att använda fjärranalys, AI och indikatorer bland annat för att följa utvecklingen av biologisk mångfald i skog. Inom den skogliga rådgivningen har det skett en förskjutning från mer eller mindre personlig rådgivning till tekniska rådgivningstjänster där skogsägaren på egen hand kan inhämta stora informationsmängder. En viktig men utmanande del häri är att utveckla rådgivningen för att underlätta för skogsägare att sortera vad som är relevant information för just deras bestånd och situation.

En tudelad skogsvärld – om jämställdhet och jämlikhet i skogen

Människans mångfacetterade relationer till skog, jämställdhet och jämlikhet fortsätter att fascinera och var också något som fångades på kongressen. Nätverkande, aktiv ledning, kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt att hantera machonormer är viktiga frågor för att komma framåt i jämställdhetsarbetet över hela världen. Mer finns att göra på hemmaplan – men utblickar mot andra delar av världen gav samtidigt perspektiv.

Det råder en global obalans i skogsforskningen med ett underskott på forskning om skogsskötsel för virkesproduktion i globala syd och ett underskott på forskning om andra skogsprodukter än timmer (*non-wood forest products*) i globala nord. Forskningen från globala syd visar att dessa produkter är avgörande för den lokala försörjningen av livsmedel och medicin. De är även betydelsefulla för kulturellt liv. Kvinnor kan ha en särskilt viktig roll för att upprätthålla lokala värdekedjor. Kongressen förmedlade också väsensskilda synsätt på heta skogspolitiska frågor såsom avskogningsförordningen som i delar av världen uppfattas som ett uttryck av nykolonialism.

Ämnet ”andra skogsprodukter än timmer” attraherade ett relativt lågt deltagande på kongressen. En parallell notering var att intresset för skogliga utbildningar minskar globalt samtidigt som ungdomar över hela världen intresserar sig för andra aspekter som rör skog. Hur skulle diskussionen, värdekedjor, kvinnors aktivitet i skogen och skogsdebatten se ut i Sverige om ”andra skogsprodukter än timmer” fick mer sändningstid?

Summering och slutsatser

Trender fortsätter, ökar i omfattning, styrka och effekt

Nästan samtliga trender i 2023 års omvärldsanalys fortsätter och ökar i många fall i omfattning, styrka och effekt. Den geopolitiska situationen har förvärrats med ett nytt krig i mellanöstern. Autokratier fortsätter att vinna mark på bekostnad av liberala demokratier och jämställdheten tappar i fart. Utgången av det amerikanska presidentvalet reser frågetecken kring internationella samarbeten.

Nytt för i år är att FN:s mål för hållbarhet går sämre än väntat och insikten att globala kriser verkar förstärkande, accelererande och synkroniserande. Sannolikt kommer klimatförändringar, förlust av natur, föroreningar och avfall i allt större utsträckning bidra till konflikter om territorium och resurser, tvångsflyttningar och försämrad hälsa. Samtidigt är inte framtiden en deterministisk väg mot katastrofer och sämre välbefinnande.

Först ekonomisk tillväxt, sedan klimat och miljö – eller tvärtom?

Europa tappar i konkurrenskraft och står inför ett existentiellt hot, som tidigare ordförande i Europeiska centralbanken Mario Draghi uttryckte sig. Ekonomisk tillväxt prioriteras av både EU och många medlemsstater, inklusive Sverige. Klimat- och miljöpolitik kommer i andra hand i den mån den verkar i motsatt riktning. En förklaring till omprioriteringen är möjligen den konservativa och nationalistiska våg som sveper över västvärlden, som hämtar kraft i en kritik mot tidigare klimat- och miljöpolitik och en önskan att medborgare inte ska drabbas ekonomiskt. Alldeles oavsett ökar trycket på EU att axla rollen som brobyggare på internationella klimattoppmöten efter det amerikanska valet.

Människan har lyckats med en enastående välbefinnandökning men ofta på bekostnad av en omvandling av klimat, världshav och terrestra ekosystem. Allt fler studier visar på ett omvänt samband där olösta klimat- och miljöproblem i högre grad kommer att hämma ekonomisk tillväxt och välbefinnande. Svaret på frågan om det är möjligt att bedriva en ekonomisk tillväxtpolitik och samtidigt skjuta på klimat och miljöproblem framstår allt tydligare. Fortsatt förlust av natur kan bli kostsamt, och de makroekonomiska effekterna av temperaturökningar likställs med en permanent krigssituation. Oavsett kan konstateras att båda perspektiven strävar mot samma mål (tillväxt och välbefinnande) men vägen dit är olika.

Desinformation och polarisering försvårar förmågan att lösa samhällsproblem

Polariseringen tilltar och är uppbackad av virala experter där en politisk konsensus inte belönas, trots att det ofta finns en medborgarmajoritet med moderata åsikter. I stället tillåts en minoritets polariserande åsikter påverka politikens förmåga att i konsensus lösa kollektiva samhällsproblem, till exempel om miljö och klimat. Politiseringen av förtroende för nyhetsbärande media fortsätter liksom misstron till statsförvaltningen, vilket kräver ett vaksamt öga.

Utvecklingen ger ett alltmer polariserat samhälle där människor hämtar sin information från helt olika källor. När allmänheten inte är överens om vilka experter och medier man kan lita på, uppstår minskad tillit i vissa grupper för både politikens och demokratins förmåga att lösa samhällsproblem, och till svårigheter att enas om vilka problemen är och hur de ska lösas.

Förutsättningarna att lösa samhällsproblem förefaller låsta och dystra. Konflikterna kring skogen nyttjande är särskilt tydliga, men kanske överdrivna. Kanske är det först när alla aktörer får en ökad förståelse om att vi alla i det långa loppet förlorar om vi inte gemensamt löser samhällsproblem, som det blir möjligt att ta steg framåt.

Världen i vår hand och vårt vardagsrum – vilka är alternativen?

Parallellt med fortsatta digitala språng, världens första heltäckande AI-lagstiftning på plats i EU och AI-utveckling i bland annat skogssektorn noteras ett tydligare politiskt ifrågasättande av digitaliseringens gränslöshet. Ett exempel är förslagen på begränsningar för barns skärmtid som kommit på bred front, bland annat utifrån hälso- och lärandeperspektiv. Hur pass vittgående begränsningarna blir i praktiken återstår att se. Det finns ingen ”analog väg tillbaka”, men motreaktionerna kan mana till eftertänksamhet över hur vi använder vår tid, var vi befinner oss och hur vi förhåller oss till vår omedelbara närhet.